

NE BUKJ MEG KÖZGÁZBÓL! ☺ 3.0

I. KÖZGAZDASÁGTANI ALAPISMERETEK

1. A KÖZGAZDASÁGTAN TÁRGYA

Közgazdaságtan: hogyan fordítjuk az erőforrásainkat árutermelésre, ezt hogyan osztjuk el fogyasztásra.

- **Leíró közgazdaságtan:** gazdaság tényeinek, összefüggéseinek leírása, megismerése.
- **Normatív közgazdaságtan:** a tények értékelése.
- **Mikroökonómia:** a gazdaság egyes szereplőinek tevékenysége.
- **Makroökonómia:** a társadalmi szintű termelés és elosztás vizsgálata.

2. ALAPFOGALMAK

2.1. Szükségletek és javak

- **Szükséglet:** a tudatosult igények.
 - Fokozat:
 - **Létszükséglet:** a biológiai öfenntartás alapvető szükségletei.
 - **Magasabbrendű szükséglet:** alacsonyabb intenzitásúak, hierarchiába rendezhetők (Pl: 1.,TV 2.,távírányító 3.,nagyobb TV)
 - Testi/szellemi sík
 - Anyagi
 - **Nem anyagi jellegű szükséglet**
 - Felhasználó személyek
 - Egyéni
 - **Közösségi szükséglet**
- **Jószágok v. javak:** a szükségletkielégítés eszközei.
 - **Hozzáférhetőség:**
 - **Szabad javak:** korlátlan mennyiségben rendelkezésre áll.
 - **Gazdasági javak:** szűkös, korlátozott javak.
 - **Szükségletkielégítés módja:**
 - **Magánjavak:** én magam használom fel.
 - **Közjavak:** mindenki szüksége (pl úthálózat).
 - **Felhasználás időtartama:**
 - **Fogyasztási cikk:** a felhasználás során megsemmisül (pl étel).
 - **Tartós fogyasztási cikk:** ha hosszú idő alatt használódik fel.
 - **Egymáshoz való viszony:**
 - **Helyettesítő javak:** mindegy, melyiket használjuk fel (pl kolbászos vagy szalámis szendvics)
 - **Kiegészítő javak:** együttes fogyasztásuk nagyobb élvezet, mint külön (pl: vaj + kenyér)

- **Közvetlen rendeltetés:**
 - **Fogyasztási javak:** közvetlen szükségletkiegészítésre valók.
 - **Termelő javak:** ezek közvetítésével elégítjük ki szükségletünket (gépek, stb)
- **Hasznosság:** a jószág hasznossága, hogy mennyire képes valamilyen szükségletünket kielégíteni, mekkora az élvezeti értéke.

2.2. A fogyasztás és a csökkenő határhaszon törvénye

- **Gossen I. törvénye: A CSÖKKENŐ HATÁRHASZON TÖRVÉNYE:** valamely jószág fogyasztása során az egymást követően elfogyasztott jószágegységek élvezeti értéke, vagyis hasznossága csökken (a sivatagban a pohár vizek!) (1.kép)
- **Gossen II. törvénye:** különböző javak fogyasztása során a haszonmaximum akkor érhető el, ha az egyes javak megszerzésére fordított egységnyi pénzmennyiség azonos haszonnövekményt eredményez.

2.3. Gazdálkodás, termelés, termelési tényezők

- **Gazdálkodás:** a javak szűkössége miatt fennálló hiányérzet minimalizálása érdekében végzett tudatos cselekvés.
- **Maximum elv:** adott erőforrás felhasználása maximális hasznot eredményezzen.
- **Minimum elv:** adott szükségletkielégítés minimális erőforrás felhasználásával legyen elérhető.
- **Termelési folyamat:** a szükségletek kielégítésére szolgáló javak előállítása.
- A vállalkozások célja a nyereség maximalizálása: **(Profit) = (árbevétel) - (összes költség)**

2.4. A természeti tényezők, a föld

- **Termelési tényezők:**
 - **Alapvető:** föld, munka.
 - **Levezetett:** tőke.

2.5. A munka

Munkamegosztás:

- **Előnyei:**
 - termékmennyiség növekedése
 - minőségjavulás
 - jövedelemnövekedés
 - gépesítés lehetősége
 - újítások gyorsabb alkalmazhatósága
 - munkaerőképzés egyszerűbb, gyorsabb
- **Hátrányai:**
 - monoton munkavégzés
 - nőhet a munkanélküliség
 - a munkaerő rugalmasságának csökkenése.

2.6. A tőke

- **Dologi tőke:** épületek, gépek, raktárkészletek.ű
- **Pénztőke:** a dologi tőke megszerzéséreszolgáló finanszírozási eszköz.
- **Beruházás:** a pénztőke dologi tőkévé válása.

- **Beruházások forrása:** a fogyasztásról lemondás által elért megtakarítás.
- nettó beruházás: a termelés bővítését szolgálja, felújítás, pótlás
- **Szociális tőke:** utak, közművek, kórházak, iskolák, stb: **infrastruktúra.**
- **Humán tőke:** munkaerő képzettsége, pontossága, megbízhatósága.

2.10. A csökkenő hozadék törvénye

A CSÖKKENŐ HOZADÉK TÖRVÉNYE: valamely erőforrás azonos nagyságú többletráfordítása egyre kisebb kibocsátás növekményt eredményez, ha a többi termelési tényező változatlan.

A rendelkezésre álló erőforrások **hasznosítása:** a termelési tényezők adott mennyisége mellett a termelési lehetőségek határa: nem növelhető a termelés más termelésének csökkentése nélkül.

3. A PIAC ÉS A PIAC MŰKÖDÉSE

3.1. A piac fogalma

- **Piac:** az eladók és a vevők, a kínálat és a kereslet találkozási helye, a piaci ár kialakulása.
- **Természete szerint:**
 - **Fogyasztási cikkek**
 - **Termelési tényezők** piaca.
- **Vevő-eladó kapcsolat szerint:**
 - **Szabályozott**
 - **Szabályozatlan.**
- **Erőviszonyok alapján:**
 - **Eladók piaca:** nagyobb a kereslet, mint a kínálat.
 - **Vevők piaca:** a kínálat a bővebb.

3.2. A tökéletes piac és a nem tökéletes piac

- **Tökéletes piac:**
 - tökéletes verseny
 - racionálisan viselkedő piaci szereplők
 - tökéletes információáramlás
 - végtelen reakciósebesség
 - azonos termékminőségek (homogenitás)
- **Valóságos piac:**
 - monopolizált (nem mindig van verseny)
 - és a többi kritérium sem teljesül

3.3 Monopólium és oligopólium

Egy iparágban (monopólium) vagy több iparágban (oligopólium) a piaci kínálatot egyetlen résztvevő termeli meg. Azaz nincs versenytársa.

Okok:

- méretgazdaságosság (nem bír el többet a piac)
- természeti erőforrások szűkössége (pl: ásványkincseknél)
- jogi korlátozások (szabadalom, koncesszió, stb.)
- termékdifferenciálás (virtuális különbségek: Pepsi<-->Coca-Cola)

3.4. A piaci mechanizmus

Piaci mechanizmus:

- 1., Termelési tényezők: háztartások --> vállalkozások (munka, javak)
Pénz: vállalkozások --> háztartások (bér, fizetés)
- 2., Áruk: vállalkozások --> háztartások (fogyasztás)
Pénz: háztartások --> vállalkozások (ellenérték)

3.6. Az állam és a külföld szerepe a piaci mechanizmus működésében

- **Állam a piacon:** jövedelem-újraelosztó funkció.
- **Külföld:** kifelé export, befelé import.

3.7. Bővített és szűkített újratermelés

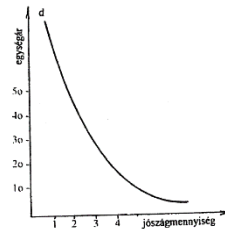
- bővített: vállalkozó nagyobb berendezéseket vesz -> kínálat növekedés -> több munkaerő kell -> a háztartásokban több pénz -> több eladott áru -> előről
- szűkített: csökken a kereslet -> kisebb a termelés -> kevesebb munka -> kevesebb pénz a háztartásokban -> fogyasztás csökken -> előről

4. AZ ÁRMECHANIZMUS

A) ÁRKÉPZŐDÉS TÖKÉLETES PIACON

4.1/2 Kereslet, kínálat

- **Áremelkedés:** -> csökken a kereslet, nő a kínálat.
- **Árcsökkenés:** -> nő a kereslet, csökken a kínálat.
- **Egyéni keresleti görbe (ábra):** egyetlen termékre vonatkozóan egyetlen vevő kereslete. (miként változik a megvásárolni kívánt mennyiség az ár függvényében)
 - keresletet befolyásolja:
 - jószág ára
 - elkölthető jövedelem mennyisége
 - szükségletek struktúrája
 - kínálat struktúrája
 - más árucikkek ára
- **Piaci kereslet:** egy termék összes vásárlója kereslete.
- Az árcsökkenés **új vevőket** vonz a piacra.
- **Kereslet árrugalmassága: (EDP) = (keresett mennyiség %os változása) / (ár %os változása)**
- **Egyéni kínálat:** egy termelő adott ár mellett egy időpontban mennyit kínál eladásra.
- **Piaci kínálat:** egy árura az összes termelő által felkínált mennyiség.

4.3 Egyensúlyi ár

- A kereslet és kínálat egyensúlyát beállító ár.
- Önszabályozva áll be!
- A piac forgalma az egyensúlyi ár mellett a legnagyobb!
- **Funkciói:**
 - kiegyenlítő funkció
 - orientáló funkció
 - jelző funkció

- **Túlkínálat:** vevők piaca.
- **Túlkereslet:** eladók piaca.

B) ÁRKÉPZŐDÉS NEM TÖKÉLETES PIACON

4.4. A monopóliumok áralakító hatása

Az árképződés a nem tökéletes piacokon torzul. (monopóliumok, oligopóliumok, állam)

4.5. Az állami árbefolyásolás

Piaci mechanizmusok tudatos torzítása politikai, illetve szociális okokból.

- **Közvetett árbefolyásolás:** az állam vevőként vagy eladóként lép fel a piacon.
- **Közvetlen árbefolyásolás:** az ár nagyságát kényszerítő erővel határozza meg az állam.
 - ármaximalizálásra akkor kerül sor, ha az egyensúlyi ár magasabb, mint amit az állam kívánatosnak tart. Ilyenkor az ár nem lehet nagyobb egy bizonyos számnál, de annál kisebb lehet -> túlkereslet
 - árminimalizálás esetén az állam előírja azt az árat, melynél olcsóbban nem, csak drágábban lehet eladni a terméket. Ezt általában akkor alkalmazzák, amikor az egyensúlyi ár kisebb, mint azt elvárnák -> túlkínálat
 - fix ár

II. MAKROÖKONÓMIA

5. NEMZETI KIBOCSÁTÁS

5.1. A nemzetgazdaságot jellemző fő mutatószámok

- **Nemzeti kibocsátás:** a gazdaság összes kibocsátása pénzben kifejezve.
- **Hozzáadott érték:** a bejövő és a kibocsátott termék értékének különbsége.
- **Bruttó nemzeti termék (GNP):** az országban felhasznált javak értéke.
- **Bruttó hazai termék (GDP):** az országban előállított javak értéke.
- **NNP: Nettó Nemzeti Termék:** a termelést szolgáló gépek pótlása
- **(ReálGDP) = (nominálGDP) / (árindex)**
- **Nemzeti vagyon:** a létrehozott javak, természeti kincsek, munkaerő.

5.2. Jóléti mutatók

- **Nettó gazdasági jólét (NEW):** GNP mínusz nem fogyasztási kiadások, plusz nem értékesülő teljesítmények.
- **Nettó nemzeti jólét (NNW):** pozitív és negatív teljesítmények különbsége

5.3/4. Aggregált kereslet, aggregált kínálat. Makroökonómiai egyensúly

Az aggregált kereslet és kínálat görbéinek metszéspontja.

6. A MUNKANÉLKÜLISÉG

Munkanélkülinek (állástalannak) hívunk minden olyan személyt, aki egy adott időpontban képes és akar is dolgozni, mégsem talál munkát.

6.1. Munkanélküliség hatásai:

- jövedelem kiesés - létfenntartási nehézségek
- feleslegesség érzése - frusztráció, egészségügyi problémák
- kihasználatlan termelési tényezők
- csökkenő kereslet
- anyagi megterhelés a társadalomnak
- veszélyeztetni a társadalmi-politikai stabilitást

6.2. A munkanélküliségi ráta

munkanélküliek száma/aktív népesség száma*100

6.3. A munkanélküliség és a piaci mechanizmus

Munkaerő állomány: a foglalkoztatottak és a munkanélküliek együtt.

6.4. A munkanélküliség fajtái

- abszolút (**munkakereső > munkahely**) A társadalomban egy adott régióban a munkát keresők száma nagyobb, mint a munkahelyek száma.
- strukturális v. szerkezeti (**eltérő munkerő-kínálat és -kereslet**) A munkahelyek szerkezete és az állást keresők szerkezete, vagyis a szakmastruktúra eltér egymástól. (Például szükség van kétszáz asztalosra, de csak kétszáz bányász szabad.)
- technológiai (**gépesítés - megszűnő munkahelyek**) Hosszú távú történelmi folyamat, a munkahelyek technológiai fejlődése, általában az iparban és a mezőgazdaságban.
- ciklikus (**a konjunktúra-recesszió állapotától függő foglalkoztatottság**) Rövid távú ingadozások eredménye; recesszióba, stagnálásba, legrosszabb esetben válságba torkollik.
- frikciós v. súrlódásos (**az emberek költözése, pályaváltoztatás, fiatalok belépése a piacra, mobilitás**) A munkanélkülivé válást az állás- vagy lakhelyváltoztatás okozza. Általában rövid ideig tart, s mindig jelen van.
- szezonális (**pl: nyári építkezés/aratás/üdülési munkahelyek**)

6.5. A munkanélküliség természetes rátája

Több is megszüntethetetlen a fentiek közül. Ezek minimuma a **munkanélküliség természetes rátája**.

7. AZ INFLÁCIÓ

Infláció: az árszínvonal tartós emelkedése, a pénz vásárlóerejének romlása mellett. Jele általában a π (pi). Az árszínvonal csökkenése a defláció.

7.1. Az infláció hatásai

- **Hatásai a gazdaságra:** az infláció mértékétől függnnek.
 - Mérsékelt (<10%) infláció: az árárányok nem változnak lényegesen.
 - Vágtató (10-1000%) infláció: nincs elég idő kiegyenlítődesre, az árrendszer felbomlik, a pénz szerepe megszűnik.
- **Társadalmi hatásai:**
 - a vagyoni és jövedelmi viszonyok átrendeződése.
 - a progresszív adórendszer (a gazdag többet fizet) elveszti jelentőségét.

Alacsony inflációnál ezek nem jelentkeznek.

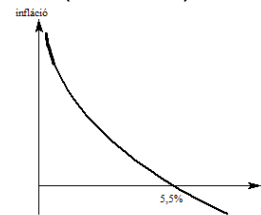
7.2. Az infláció okai

- **Keresletinfláció:** azonos kínálat mellett túlkereslet felnyomja az árakat.
- **Költséginfláció:** termelési költségek általános növekedése, ezek áthárítása a vevőre.
- **Tehetlenségi infláció:** a gazdasági szereplők magasabb inflációs várakozása.
- **Importált infláció:** a külföldi javak magasabb árai hatnak a belföldi árszintre. (a kivitel nagyobb, mint a behozatal)

7.3. Az infláció és a munkanélküliség összefüggése

Philips-görbe: a munkanélküliségi és az inflációs ráta fordított arányosságban áll.

=> **NEM igaz!!** Lásd Magyarország, 1998-2003: Csökkenő infláció (16%-5%), csökkenő munkanélküliség (9%-5%)

8. A PÉNZÜGYI INTÉZMÉNYRENDSZER

8.1. A pénz

- Pénz minden olyan meghatározott értékkel bíró tárgy, amely a kereskedelmi forgalomban hosszabb-rövidebb ideig, mint állandó fizetési eszköz használatos
- **A pénz funkciói:**
 - forgalmi eszköz **(megkönnyíti az árucserét)** Az áruk forgalmában a tranzakciók a pénz segítségével bonyolódnak le. A pénz és az áru azonos időben, de ellentétesen mozog.
 - fizetési eszköz **(időben eltoló árucseré)** A pénz és az áru eltérő időben ellentétesen mozog. Tehát a pénzmozgás nem jár együtt az áru mozgásával.
 - felhalmozási eszköz **(nem "romlandó" általában)** A vagyon felhalmozódás egyik formája a pénz tartalékolása. Alkalmas arra, hogy a felhalmozás eszköze legyen, ezért állandó igény, hogy stabil, ne csökkenő értékű legyen.
 - értékmérő funkció **(az árakat pénzben fejezzük ki)** A pénz közvetíti a cserét, méri az áru értékét, vagyis a termékek árai a pénzen keresztül határozódnak meg.
 - világpénz v. nemzetközi fizetési eszköz **(kulcsvaluták)** Egyes pénznemek képesek a nemzetközi forgalomban is betölteni az előző funkciókat, vagyis konvertibilisek.
- **Feltételek:**
 - a pénz legyen szűkös jószág
 - értékálló
 - általánosan elfogadott
- **Vásárlóerő:** a pénz értéke. Az árszínvonal reciproka. A jegybank őrzi.

- **A gazdaság pénzszükséglete: $M \cdot V = P \cdot Q$**
 - **M:** pénzmennyiség
 - **V:** átlagos forgási sebesség
 - **P:** árszínvonal
 - **Q:** nemzeti kibocsátás
- **Árszínvonal:** egységnyi kibocsátáshoz tartozó pénzmennyiség

8.2. A jegybank

- **Jegybank feladatai:**
 - érme és bankjegykibocsátás
 - nemzeti pénz értékállóságának biztosítása
 - arany és devizakészletek gyűjtése
 - pénzügyi intézetek szabályozása a monetáris politika szerint
 - állam, bankok, biztosítók számláinak vezetése.
- **A jegybank nem gazdasági szereplő!**

8.3. A kereskedelmi bankok

- a pénzügyi közvetítő rendszer.
- Kereskedelmi banknak váltó ellenében bankjegyet ad => pénzt juttat a gazdaságba
 - váltó (értékpapír):
 - meghatározott összeg megfizetésére kötelez
 - fizetőeszközként tovább adható
 - a kereskedő váltó ellenében árut kap, csak akkor kell visszafizetnie, ha eladta az árut
 - a visszafizetésekor pénz kerül ki a gazdaságból
 - kölcsönözhető pénzmennyiség révén (elhelyezett betétállomány egy részét kikölcsönözheti)
- kötelező tartalékrátá (a bankba berakók részére)
- pénzügyi multiplikátor: a betétállomány növekedése a tartalékrátá nagyságától függ
- számlapénz teremtésének feltételei:
 - legyen készpénzbefizetés
 - legyen hiteligény
 - legyen megbízható, jól működő

8.4. Az egyszintű és kétszintű bankrendszer

Kereskedelmi bankok+központi bank rendszere

8.5. Értékpapírok és a tőzsde

Értékpapírok, tőzsde:

- részvény:
 - üzleti alaptőke meghatározott hányada
 - árfolyamát meghatározza a társaság
 - gazdasági állapota
 - jövőbeli kilátásai
 - befektetési lehetőségeinek hozamalakulása
 - iránta mutatkozó kereslet
 - megvásárlója tulajdonossá válik, azaz rendelkezik:
 - vagyoni joggal (osztalékra jogosult)
 - RT tagsági joggal (közgyűlésen gyakorolhatja a hányadának megfelelő szavazati arányban)

- kötvény: hitelviszonyt megtestesítő értékpapír
 - a hitelező jogosult kamatra, lejáratkor visszakapja a befektetett tőkét
 - fel van tüntetve a névértéke, melyet az adósnak vissza kell fizetnie a lejáratkor
 - kibocsáthatja állam, önkormányzat, illetve gazdálkodó szervezetek, árfolyamát piaci tényezők befolyásolják
- **Értéktőzsde:**
 - értékpapírok koncentrált piaca, kínálatuk, keresletük találkozási helye.
 - Tőzsdetagok, alkuszok, brókerek bonyolítanak üzletet
 - a tőzsdetagok által elfogadott előírások és az állami felügyelet szabályozzák
 - ügyletek lehetnek:
 - azonnali: 1-2 nap
 - határidős: megállapodás szerint
 - opciós: kölcsönös vételi, eladási jogosultság a feleknek

9. NEMZETKÖZI GAZDASÁGI KAPCSOLATOK

9.1. A külkereskedelem

- **Nyitott gazdaság:** a külkereskedelmi kapcsolatok nagy szerepet játszanak.
- **Külkereskedelem:**
 - **Előnyei:**
 - nő az életszínvonal, bővül a kínálat
 - kihasználhatók a természeti adottságok csökkenő termelési költségek
 - nő a termelékenység
 - nő a nemzetközi verseny
 - gyorsul a fejlődés a technológiai eredmények átadásával
 - **Hátrányai:** gyenge hazai gazdaság elsorvadhat
 - nő a gazdasági és politikai függés
 - termékspecializáció, nő az exportérzékenység
- **Protekciónizmus:** a hátrányok elkerülésére szolgál.
- **Szabad kereskedelem:** az előnyök kihasználása.
- **Eszközök:**
 - védővámok
 - mennyiségi kvóták
 - adminisztratív kekeckedések
- **Bilaterális elszámolás:** a 2 ország jegybankjai egymással.
- **Multilaterális elszámolás:** közös elszámolási egység.
- **Barterkereskedelem:** tulajdonképpen árucseré

9.2. Nemzetközi pénzügyek

- **Valutaárfolyam:** egy adott ország pénzegységének egy másik ország valutájában kifejezett ára.
- **Fix árfolyam:** hatósági előírások, nemzetközi megállapodások határozzák meg.
- **Lebegő árfolyam:**
 - **Előnyei:**
 - egyensúly önszabályozó
 - stabil valuta, nincs szükség beavatkozásra
 - a piac határozza meg az árat
 - **Hátrányai:**
 - spekuláció veszélyes lehet
 - ingadozás nehezíti a fizetési forgalmat
 - nehéz a beruházások tervezése

- **Rugalmas árfolyam: fix, kilengési sávokkal**

9.3. A nemzetközi pénzügyi rendszer fejlődése

- **Nemzetközi Valutaalap (IMF):** II. Világháború utáni legjelentősebb nemzetközi pénzügyi intézmény. Feladatai: a nemzetközi pénzügyi folyamatok zavartalanságának biztosítása, hitelnyújtás a tagországoknak.
- **Világbank:** hitelgaranciák, hitelnyújtás.
- **Nemzetközi Fizetések Bankja (BIS):** jegybankok működésének koordinálása, pénzügyi zavarok elhárítása

9.4. A nemzetközi fizetési mérleg

- **Folyó fizetési mérleg:**
 - kereskedelmi mérleg (árukivitel/árubehozatal)
 - szolgáltatások mérlege (szolgáltatásexport és import)
 - egyoldalú átutalások mérlege (segélyek, jóvátételek, kamat, osztalék, stb)
- **Tőkeforgalmi mérleg:**
 - tőkemozgások mérlege (közvetlen tőkebefektetések, kölcsönök, beáramló tőkék)
 - devizamérleg (banki devizatartalékok növelése/csökkenése)

9.5. Külkereskedelmi elméletek

- **Abszolút előny elve:** azt exportáljuk, amit olcsóbban tudunk előállítani, mint a másik ország.
- **Komparatív előny elve:** a legkisebb abszolút lemaradással rendelkező termékre szakosodunk, azt fogjuk exportálni.

10. A GAZDASÁGPOLITIKA

Gazdaságpolitika: a gazdasági folyamatokra ható eszközök tudatos alkalmazása.

10.1. Gazdaságpolitikai elméletek

- **Klasszikus liberális gazdaságpolitika:** nem szükséges beavatkozni, a piaci mechanizmus automatikusan biztosítja a fejlődést, a gazdaság egyensúlyát. Ez az elmélet az 1929-es válság idején dőlt meg végleg.
- **Keynes elmélete:** a gazdaság önszabályozása nem biztosítja az egyensúlyt, az időről időre felbomlik, és ezért ciklikus válságok alakulnak ki. **Megelőző** intézkedésekre van szükség. Válság oka szerinte: az aggregált kereslet csökkenése. => Kormányzati, költségvetési kiadások növekedésével kell ellensúlyozni az aggregált kereslet csökkenését.
- **Chicago iskola: (Friedman, Hayek)** nem tagadják a gazdaságpolitika létjogosultságát, viszont a pénzkínálat szeszélyes ingadozásával járó költségvetési politika helyett csak a monetáris politikát tartják elfogadhatónak.

10.2. A gazdaságpolitika céljai

- a nemzeti kibocsátás minél gyorsabb és egyenletes növelése
- a munkanélküliség alacsony szinten tartása
- az infláció leszorítása
- külgazdasági kapcsolatok egyensúlyban tartása.
- Valamint: az általános életminőség javítása

- gazdaság fejlesztésének ösztönzése
- az elmaradott térségek fejlesztése
- környezetbarát technológiák terjesztése
- infrastruktúrafejlesztés
- erőforrások hatékony elosztása
- igazságos társadalmi jövedelemelosztás
- stb.

10.3. A gazdaságpolitikai célok közötti feszültségek

Ezek a célok gyakran **egymás ellen hatnak**.

Rangsorolni kell a célokat

10.4. A gazdaságpolitika területei

- **A gazdaságpolitika területei:**
- **Költségvetési (fiskális) politika:** kialakítása, végrehajtása a kormány feladata.
- **Monetáris politika:** a központi bank hatásköre.
- A külgazdasági politika

10.5. A költségvetési politika eszközei és céljai

- **Bevételi politika:** befolyásoljuk a gazdasági folyamatokat adókkal, és még pénzt is kapunk. :)
- **Kiadási oldal:**
 - Ha nő a kiadás, nő az aggregált kereslet.
 - Ezekkel az eszközökkel tompíthatjuk a ciklikusságot!
 - Az elosztási célokat megvalósíthatjuk!
 - Befolyásolható az aggregált kereslet struktúrája!
- **Allokációs célok:** közjavak előállítása.
- **Progresszív adórendszer:**
 - recesszió esetén adócsökkentés => fellendülés, konjunktúra esetén nagyobb tartalékok képzése. Csökkenti a ciklikusságot!
- **Jövedelempolitika:** tompítja a jövedelmek nem kívánatos egyenlőtlenségeit.
- **Struktúrapolitika:**
 - a gazdaság hosszú távú stabilitását igyekszik megteremteni.
 - Regionális politika, szektorális struktúrapolitika, stb..

10.6. A monetáris politika és eszközei

- **Diszkontpolitika:** kereskedelmi bankoknak nyújtott hitelek kamatainak szabályozása.
- **Nyíltpiaci műveletek:** a jegybank ad el, esz értékpapírokat, kötvényeket, stb..
- **Kötelező tartalékráta előírás:** az egész bankrendszerre hat.
- **Kamatpolitika:** közvetlen kamatbefolyásolás.

10.7. A külgazdasági politika és eszközei

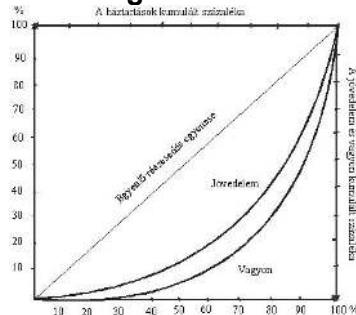
- **Árfolyam politika:** a nemzeti valuta árfolyamának változtatásával befolyásolható az export/import.
- **Vámpolitika:** a magas vám drágítja az importot, bővíti a hazai kínálatot, költségvetési bevétel.
- **Exportszabályozás:** kivitel korlátozása vagy ösztönzése (támogatások, adókedvezmények, stb.)
- **Importszabályozás:** nyílt vagy burkolt adminisztratív előírásokkal, kvótákkal nehezítik az importot.

11. JÖVEDELEMEGYENLŐTLENSÉG ES SZOCIÁLPOLITIKA

11.1. A jövedelem eloszlás egyenlőtlenségei

Jövedelem: pénzáram alatt befolyt munkabér, osztalék, kamat

Lorentz-görbe:

A népesség adott százaléka mennyire részesedik a keletkező összjövedelemből

11.2. Az „igazságos” jövedelem eloszlás

- A klasszikus liberális közgazdasági elmélet szerint a jövedelem nagysága a teljesítménytől függ, így a jövedelemkülönbség igazságos. Ezt a gyakorlat nem igazolja.
- Személyes képesség különbözősége: megmutatkozik a gazdaságban is (a fogyatékos elmarad az egészségestől)
- Külső feltételek nem küszöbölhetők ki:
 - vagyoni helyzet
 - oktatásban való részvétel lehetősége
- Liberális piacgazdaság -> növeli az egyenlőtlenséget (a rossz gazdálkodó alul marad)
 - Szélsőséges differenciálódás is előfordulhat
- A jövedelem eloszlás igazságosságának megítélésakor figyelembe kell venni:
 - erkölcsi dimenzió
 - minden ember egyenlő, ha minden tőle telhetőt megtesz gazdasági értelemben is.
- Erkölcsi szempontok kerülnek előtérbe az összjövedelem elosztásakor:
 - nemcsak gazdasági teljesítés szerint
 - személyes adottságok figyelembe vételével
 - a gazdasági teljesítést a társadalom tagjainak magatartása is meghatározza

11.3. A szegénység meghatározása

- társadalmi, gazdasági probléma
- relatív fogalom
- meghatározott populáción értelmezhető
- a társadalom legalacsonyabb 10% (jövedelem szempontjából)
- létminimum szerint is definiálható
 - az ország életminőségének minimumához viszonyít

11.4. A szociálpolitika

- igazságosabb jövedelem eloszlás megvalósítására szolgál
- jövedelmet elvon -> szegényebbeknek adja

- ellenérvek:
 - a jövedelem átcsoportosítás a gazdaságban a hatékonyságot (ezáltal a motivációt is) csökkenti
 - szociális juttatások megjelenésével az állam kiadásai megnőnek
 - a szociális ellátórendszer működtetése is pénzigényes, és nem is mindig a legrászorultabbakhoz jut el az összeg
- szociálpolitika (szolidaritás elve) ⇔ piacgazdaság (hatékonyság elve)

12. MODERN GAZDASÁGI RENDSZEREK

A) TÁRSADALMI RENDSZEREK ÉS GAZDASÁGI RENDSZEREK

12.1. Individualista társadalmi rendszeres liberális piacgazdaság

(Adam Smith) A gazdaság szereplői, a fogyasztók és a vállalkozók racionális viselkedése biztosítja, hogy az egyéni érdekek érvényesítése összességében a társadalom jólétét eredményezi.

12.2. Kollektivisták társadalmi rendszer és tervutasításos gazdaság

Egyenlőség, A gazdaság legfontosabb szereplője az állam, a közérdek elsődlegességét nem akadályozhatják az egyéni érdekek.

12.3. Duális társadalmi rendszer és vegyes gazdaság

Az előzőek egyike sem működőképes. A tapasztalat szerint, ha az egyes ember fel is ismeri az érdekeit, nem mindig cselekszik aszerint.

B) A GAZDASÁGI RENDSZEREK ELVI ALAPJAI

12.4. Liberális piacgazdaság

- **Liberális piacgazdaság:** a gazdaság működésébe külső erő ne avatkozzon be! **Azt** termeljenek, amire kereslet van, **úgy** termeljenek, hogy az gazdaságos legyen, **annak** termeljenek, aki fizetőképes kereslettel rendelkezik.
- **Klasszikus piacgazdaság:** feltételei: termelési tényezők magántulajdona, vállalkozás szabadsága, foglalkozásválasztás szabadsága, munkaerőmozgás szabadsága, fogyasztói szabadság, tökéletes verseny, szabadpiacra jutás, szabad külkereskedelem, szilárd jogi keretek, az állam nem avatkozik be. Csak elméletileg létezik!

12.5. Tervutasításos gazdaság

Központi tervek írják elő, mit, miből, mennyit kell termelni. Az elosztásról is központilag döntenek. => a rendszer működtetéséhez nincs szükség sem piacra, sem pénzre. Működési feltételei ellentétesek a piacgazdasággal: termelési tényezők állami tulajdona, munkaerő, foglalkozás, fogyasztás, termelési tényezők elosztása központilag, az állam teljes gazdasági és jogi hatalma.

C) GAZDASÁGI RENDSZEREK MŰKÖDÉSE

12.6. A piacgazdaság működése

Az állami beavatkozást a hatékonyság (tökéletlen versenyből adódik), az igazságos elosztás (jövedelmek állami újraelosztása) és a stabilitás megőrzése (ingadozások tompítása) teszi szükségessé.

- **Előnyei:**
 - stabil egyensúly: hatékonyság <> igazságos jövedelemelosztás
 - magas növekedés és életszínvonal
 - személyi és gazdasági szabadság
 - verseny szabadsága jogilag
 - ciklikusság negatív hatásai tompítva
- **Hátrányai:**
 - rövidtávon nem optimális hatékonyság és növekedés
 - jelentős munkanélküliség
 - nagy jövedelmi és vagyoni különbségek

12.7. A tervutasításos gazdaság működése

- **Hátrányai:**
 - Központi tervezés nem elég hatékony.
 - Állami tulajdon miatt nincs tulajdonosi érdekelttség.
 - Az elosztás éppen hogy nem csökkentette a különbségeket.
 - Alacsony marad az életszínvonal.
 - Burkolt munkanélküliség és infláció.
 - Intézményesített korrupció.
 - Gazdasági potenciáltól elmaradó szükséglet kielégítés.
 - Szociális intézményrendszer zavarai.
 - személyi szabadság korlátozása.
- **Előnyei:**
 - teljes foglalkoztatottság.
 - stabil árszínvonal
 - viszonylag kis jövedelmi és vagyoni különbségek
 - viszonylag stabil gazdasági növekedés

12.8. A szociális piacgazdaság

- Lényegénél fogva piacgazdaság, ismérvei ötvöződnek a társadalmi szolidaritással.
- **Céljai:** szociális biztonság, általános jólét növelése, a piacgazdaság negatív hatásainak kiküszöbölése.
- **Előnyei:** egyéni szabadság, hatékony gazdaság, magas általános életszínvonal, jó szociális intézményrendszer, jó intézményi keretek.
- **Hátrányai:** alacsonyabb növekedés a lehetségesnél, tökéletes verseny korlátozása, tartós, de kezelhető munkanélküliség és infláció.

III. A KÖZGAZDASÁGI GONDOLKODÁS KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE

13. A GAZDASÁGELMÉLET FEJLŐDÉSE A XX. SZÁZADIG

13.1. A merkantilizmus

- Az ország gazdagodik, ha a bennlévő nemesfém mennyisége nő. Fejlett ipar > pozitív külkereskedelmi mérleg.
- **Thomas Mun:** az ország gazdagsága alapvetően nem a termeléstől függ, hanem a külkereskedelemtől. Import csökkentése, növekedő termelés, export, specializáció, saját flotta, külföldi árulerakatok, jövedelmező mesterségek kellenek, vámbeavatkozás.
- **Francia merkantilizmus (Colbertizmus):** helyreálította a pénzügyi egyensúlyt, vámokat vezetett be, flottaépítések, infrastruktúrafejlesztés.
- **Elszegényedési elmélet:** tőkekiáramlás miatt! Védegylet.
- **Összegzés:** nemesfémek felhalmozása, hazai termelés védelme, külföldi termékek kitiltása, hazai monopóliumok támogatása, exporttámogatások, vámpolitika, túlzott fogyasztás megfékezése, kereskedelmi infrastruktúra fejlesztése, gyarmatok szerzése, szakképzés.

13.2. A fiziokrata gondolkodás

- Alap: **mezőgazdaság**
- **Quesnay:** a vérkeringés anatómiájára építette fel a gazdasági körforgás elméletét.
- **Turgot:** gabonakereskedelem vámmentessége, csökkenő paraszti adóterhek, adósság elengedés, befektetési kedvezmények.

13.3. A klasszikus iskola

- **Adam Smith:** a munka gazdagítja az országot. Mindenki okos önzésből vesz részt a termelésben. Munkamegosztás. Szabadpiac: mindenki magának dolgozik, ebből áll össze a fejlődés. **A nemzetek gazdasága (1776)**
- **David Ricardo:** a szabad kereskedelem több jószág elfogyasztását teszi lehetővé, komparatív előnyök tana, szakosodás, csökkenő hozadék törvényét használja, **de** nem számolt a tőke nemzetközi áramlásával, a kiegyensúlyozatlan kereskedelemmel, a munkanélküliséggel.
- **Malthus demográfiai elmélete:** a népesség mértani haladvány szerint nő, míg a termelés csak számtani haladvány szerint. Pozitív fékek: járványok, háborúk, stb. Preventív fékek: születésszabályozás, termelékenység.

13.4. Német gondolkodók

- **Friedrich List:** legfőbb termelőerő az ipar. Protekcionizmus.
- **Thünen:** földjáradék: a föld minőségétől és a piactól való távolságtól függ. Lényeg: a gazdálkodási formák különbségei csak viszonylagosak, a hasznot a körülmények határozzák meg. A munkabér egyedül a munkától függ. A tőke a termelésbe állított termékeleslegből jön létre.
- **Karl Marx: A tőke;** a társadalom az osztályharcok története, elnyomó és elnyomott, stb.

13.5. A neoklasszikus közgazdaságtan

Gossen haszonmaximum megragadása, csökkenő hasznosság, csökkenő növekmény. A jólét optimális, ha további növelése csak mások rovására lehetséges

14. GAZDASÁGELMÉLET A XX. SZÁZADBAN

14.1. John Maynard Keynes

Neki köszönhető a mai (viszonylag stabil) pénzügyi rendszer.
De nem számolt az inflációval, csak a munkanélküliséget szorította le.

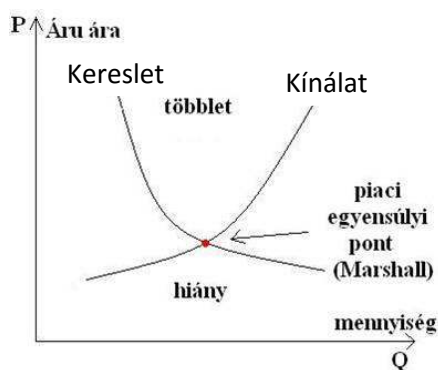
14.2. A monetáris forradalom

Monetáris forradalom, a reálbér mozgása egyensúlyozza ki a piacot.

Határhaszon

A határhaszon az a szám, amely megmutatja, hogyan változik a fogyasztó összhaszna, ha egységnyivel növeli a fogyasztását valamely termékből.

Kereslet-kínálat görbe:

Egyensúlyi ár

Az a piaci ár, amely mellett a termék keresleti és kínálati mennyisége egyenlő.

Kereslet árrugalmassága

A kereslet árrugalmassága megmutatja, hogy egy termék árának változása milyen változást eredményez a termék iránti kereslet mennyiségében

Kínálat árrugalmassága

Egy jószág kínálatának árrugalmassága megmutatja, hogy az árának 1%-os növekedése a jószág eladói által kínált mennyiség hány százalékos változását idézi elő.

Nagy árrugalmasság:

Áremelés hatására a szokásosnál kevésbé csökken egyes termékek eladása (pl.: higiéniai szerek)

Keresztrugalmasság

Azt mutatja meg, hogy egy termék árának %-os változása miként változtatja meg a másik termék keresletét.

Árdifferenciálás

Ez akkor áll fenn, ha a vállalkozás ugyanazt a termékét vagy szolgáltatását különböző vevőknek eltérő áron értékesíti.

Területi differenciálás

A területi differenciálódás azt jelenti, hogy az értékesítés helyétől függ az eladási ár. Sok vendéglátó vállalkozás, szállodalánc eltérő régiókban tevékenykedik és a helyi sajátosságoknak megfelelően módosítja eladási árait.

Időbeni árdifferenciálás

Időbeni árdifferenciálás esetén az árak változhatnak évszakonként, szezononként, sőt napszakonként is.

Célcsoportok alapján történő árdifferenciálás

A célcsoportok alapján történő árdifferenciálást akkor alkalmazzák a vendéglátó és idegenforgalmi területen gazdálkodók, ha vannak kitüntetetten kezelt csoportok, akiknek kedvezni kívánnak vagy törzsvendégnek szeretnék őket megnyerni (pl. családi menü olcsóbb kínálása).

A vásárolt mennyiség alapján történő árdifferenciálás

A vásárolt mennyiség alapján történő árdifferenciálás lényege, hogy bizonyos mennyiség megvásárlása esetén plusz terméket adhatunk (pl. a harmadik korsó sört a vendég ingyen kapja, vagy hosszabb tartózkodási idő esetén kevesebbet kell fizetni a szállodában).

A kiszolgálás módjától függő árdifferenciálás

Az önkiszolgáló éttermekben olcsóbb árakat alkalmaznak, elvitel esetén kedvezmények nyújthatók, házhoz szállításnál felárat kérhet az üzlet.

Tételek

1. Foglalja össze röviden, hogy mivel foglalkozik a közgazdaságtan!

- a köz gazdaságának tanulmányozásával foglalkozik
- a közgazdaságtan annak tanulmányozásával foglalkozik, hogy az emberek és a társadalom miként választják meg a szűkösen rendelkezésre álló, alternatív módon felhasználható erőforrások alkalmazását különböző áruk termelésére, és az árukat miként osztják el a társadalom különböző tagjai és csoportjai között a folyó és a jövőbeni fogyasztás céljaira.

2. Mit jelent a pozitív, és normatív közgazdaságtan?

- **pozitív közgazdaságtan:** Gazdasági tények és viszonyok gyakran számszerű leírásával foglalkozik (pl: Munkanélküliek aránya, infláció nagysága, export és import mennyisége és aránya). Szigorúan vett tényekről, egzakt számokról van szó, ezekről senki nem vitatkozik, mert meggyőző erejűek.
- **normatív közgazdaságtan:** A tények értékelésével foglalkozik. (pl. adózás rendjében eldönteni, hogy igazságos felosztani az egyes csoportokat) Nagy szerepe van az egyéni értékítéletnek és az etikának is. A válaszok az értékrendek eltérősége miatt nagyon különbözőek lehetnek, ezért a feltett kérdések tények alapján nem válaszolhatóak meg

3. Mivel magyarázza, hogy a gazdasági folyamatokra vonatkozó ismereteink nem kielégítőek?

- a közgazdaságtan viszonylag fiatal tudomány; a mai értelemben vett közgazdaságtan kezdetét Adam Smith 1776-ban megjelent *A nemzetek gazdasága* című könyve jelenti
- a hézagos ismeretekből és az ezekre épülő feltevésekből gyakran egymásnak ellentmondó elméletek születnek
- a közgaz. nem alkalmazhatja a megismétlődő kísérleteket; következtetéseket magából a zajló+múltbeli gazdasági rendszerekből szűrhet le
- a gazdaság rendszerének alakulása nagymértékben függ a szabad akarattal rendelkező szereplőtől és a világ fejlődésétől; a közgaz. az egyik leggyorsabban fejlődő tud.ág és a +ismerésnek ezzel a fejlődéssel is lépést kell tartania
- a statisztika tűnik az egyik legkézzelfoghatóbb eszközének, mert ez számszerű adatokra támaszkodik

4. Mit jelent a termelési lehetőségek határa?

- az erőforrások szűkössége miatt a szükségletek kielégítése során választásra kényszerülünk
- a szűkösségből adódóan rendelkezésre álló – tehát nem bővíthető – erőforrásokkal gazdálkodni kell, s el kell dönteni, hogy mit és abból mennyit termeljünk
- az 1ik szükséglet kielégítésének növelése csak egy másik szükséglet kielégítésének rovására történhet
- a termelési folyamat nem hatékony, ha az erőforrások nincsenek kihasználva
- **Maximum elv:** adott erőforrás felhasználása maximális hasznot eredményezzen
- **Minimum elv:** adott gazdasági eredmény, vagyis szükséglet-kielégítés minimális erőforrás felhasználásával legyen elérhető

5. Mely alapvető kérdéseket kell megválaszolni a közgazdaságtannak?

- Milyen áruk termelésére használjuk fel az erőforrásokat? – Az erőforrások szűkösek, és amiből kevés van, annak a felhasználását be kell osztani, gazdálkodni kell vele.
- Hogyan termeljenek? – Úgy kell dönteni, hogy a szűkös erőforrásokból a lehető leggazdaságosabban lehessen árut előállítani
- Kik és milyen arányban jussanak hozzá azokhoz? – A megtermelt árut hogyan osszák el a társadalom tagjai között

A három kérdés összefoglalva: Mit? Hogyan? Kinek?

6. Ismertesse egyszerű példán a csökkenő hozadék törvényét! (GOSSEN I. törvénye)

Ha valamelyik termelési tényező felhasználását növeljük és a másik 2 nem változik.

Csökkenő hozadék törvénye: valamely erőforrás azonos nagyságú többszörös fordítása egyre kisebb kibocsátás növekményt eredményez akkor, ha a felhasznált többi termelési tényező mennyisége változatlan

Példa: Egy szőlőtermelésben a felhasznált munka mennyiségét növeljük. Itt a föld az, ami határt szab a termelés növelésének. Évről évre egyenletesen növeljük a munkaerő létszámát. Így a szőlő elérhető növekménye eleinte egyre nagyobb lesz, majd a növekmény egyre kisebb lesz, kisebb az újabb napszámos hozadéka. De ha pl. 100 óra ráfordítással a mennyiség 1q lesz, a következő évben további száz óra ráfordítással a termés 3q lesz. De még száz óra ráfordítással a termés növekménye már csak 1,5q lesz, tehát 4,5q termés lesz.

7. Mit jelent egy jószág hasznossága?

- **jószág:** ami szükségletet elégít ki
- megmutatja, hogy a jószág milyen mértékben képes valamilyen szükségletet kielégíteni, vagyis mekkora az élvezet értéke

Mi a különbség a kiegészítő és a helyettesítő javak között?

- **Kiegészítő javak:** Együttes fogyasztásuk nagyobb élvezetet okoz, mintha külön-külön fogyasztanánk őket. (pl: a vaj, melyet kenyérral sokkal élvezetesebb fogyasztani, mint magában)
- **Helyettesítő javak:** Olyan javak, melyek közül bármelyiket fogyasztva megközelítőleg azonos élvezetre teszünk szert. (pl: sertéshús <> marhahús; kenyér <> zsemle; vaj <> margarin)

8. Mit nevezünk javaknak?

A **javak**, más szóval **jószágok** az emberi szükségletek kielégítésének eszközei.(árúk, szolg.ok, vagyoni értékű jogok)

Jellemezze a különböző javak csoportjait! Adjon ezekre példákat és indokolja meg röviden véleményét!

1. **Hozzáférhetőség szerinti megkülönböztetés:** Léteznek
 - **szabad javak**, melyek a természetben fogyasztásra alkalmas formában és korlátlan mennyiségben fordulnak elő (levegő, napfény). Ezek köre a folyamatos felhasználás és környezetrombolás hatására szűkül
 - **gazdasági javak**, melyek rendelkezésre álló mennyisége kevesebb, mint amennyire szükség lenne belőlük. Ezekkel a szűkösség miatt gazdálkodni kell (termelés során előállított javak, anyagi, illetve nem anyagi (pl. oktatás,) javak, illetve a vagyoni értékű javak (pl. földbérlet, osztalék, szabadalom))
2. **Szükséglet kielégítése szerinti megkülönböztetés:**
 - **magánjavak** (pl. ruházkodást, étkezést kielégítő javak)
 - **közjavak** (pl. honvédelem, telefonhálózat, kórházak és iskolák, rendőrség)
3. **Felhasználás időtartama szerinti megkülönböztetés:**
 - **fogyasztási cikk**, mely a szükséglet kielégítés folyamán megsemmisül (pl. élelmiszerek, tüzelőanyagok, benzin)
 - **tartós fogyasztási cikk**, melynek elhasználódása tartós szükséglet kielégítés folyamán következik be (pl. a ruhák, műszaki berendezések, bútorok, evőeszközök)
4. **Egymáshoz való viszonyuk szerinti megkülönböztetés:**
 - **Helyettesítő javakról** beszélhetünk, ha adott javak közül bármelyiket fogyasztva közel azonos élvezetre teszünk szert (pl. a marhahús és sertéshús, kifli és zsemle, vaj és margarin)
 - **kiegészítő javakról** akkor beszélhetünk, ha együttes fogyasztásuk nagyobb, mint ha külön-külön fogyasztanánk őket (pl. a vaj és a kenyér, tészta és szósz)
5. **Közvetlen rendeltetésük szerinti megkülönböztetés:**
 - **Fogyasztási javaknak** nevezzük azokat a javakat, melyek közvetlen szükséglet

kielégítésre alkalmasak (pl. élelmiszerek)

- **termelő javak**, melyeknek rendeltetése más javak előállítása. Ezeknek közvetítésével elégtének ki szükségleteket (pl. a gyári berendezések, melyek előállítják az élelmiszereket)

9. Ismertesse a csökkenő határhaszon törvényét! Mi a határhaszon?

Gossen I. törvénye: Vmely jószág fogyasztása során az 1mást követően elfogyasztott jószág1ségek élvezeti értéke, vagyis hasznossága csökken; másik árúra költség nagyobb hasznhoz

Mi a határhaszon?

Határhaszon: a hasznosság azon növekményét jelenti, melyet a fogyasztás egy jószágegységgel történő növekedése eredményez; mindenki határmaximumra törekszik

Gossen II. törvénye: A fogyasztó akkor költsi el optimálisan a jövedelmét, ha az utolsó pénzegység által nyert határhaszon bármelyik termékre azonos

10. A szűkösség jelenségét hogyan magyarázza? A gazdálkodás kényszere.

-a szűkösség jelensége azzal magyarázható, h bizonyos szükségletek kielégítéséhez rendelkezésre álló javak csak korlátozott mennyiségben találhatók meg

-a szükségletek egyre növekvő jellege és a kielégítésüket szolgáló javak korlátozottsága a **szűkösség**

A gazdálkodás kényszere.

-a gazdálkodás kényszere a szűkösséggel magyarázható

-ez és a szükségletek egyre növekvő kielégítési kényszere arra kényszeríti a társadalmat, hogy gazdálkodjon azokkal

-a **gazdálkodás** a javak szűkössége miatt fennálló hiányérzet minimalizálása érdekében végzett tudatos cselekvés; a gazdálkodás választások és döntések sorozata nyomán valósul meg

11. A vállalkozó és a tőkejavak fejlettsége.

-a termelési folyamatokat és azok eredményességét nagyban befolyásolja a vállalkozók kezdeményezőkérsége (pl. új technológia bevezetése), kockázatvállalása, továbbá a termelési tényezők +szervezésére irányuló és irányító tevékenysége, vmint megbízhatósága

-manapság az olyan erkölcsi tényezők, mint a megbízhatóság és pontosság felértékelődtek (pl. gépkocsi gyártó cég az alkatrészgyártónak ingyen adja a gépet, mert fontos számára a jó minőségű termék, és pontosság)

-a tőkejavak fejlettsége részben erkölcsi, részben kulturális természetű

-ide sorolhatók a termelés során közreműködő emberek képzettsége, az un. **humántőke**, de a magas szellemi teljesítményt megtestesítő berendezések (pl. számítógépek) is

-ma már 1re inkább felismerhető, h az emberek képzettsége mellett, azzal szoros összefüggésben fontosak az olyan erkölcsi tényezők is, mint a felelősségtudat, szolidaritás, stb

-munkaerőképzettség + erkölcsi tul.ai = humántőke

-Hollandia – Kína: kedvezőbb természeti tényezők nem feltételeznek fejlettebb gazd.ot

12. Határozza meg a közgazdasági értelemben a termelés fogalmát!

termelés: az emberi szükségletek kielégítésére szolgáló javak előállítása - kereskedelem, szállítás, banki tevékenység

-a termeléshez term. tényezőkre, a term.ben előforduló javakra van szükség(föld,bányakincsek, erők,víz, energia)

Szumma term.i tényezők: föld egyszerre a termelés helye és tárgya

13. Sorolja fel a termelési tényezőket, csoportosítsa, jellemezze röviden ezeket!

Termelési tényező: a föld és az egyéb természeti tényezők, továbbá a munka és a tőke

1. Eredeti termelési tényezők

- **Természeti tényezők:** Természeti tényezők a föld, víz, energia, bányakincsek, erdők, olyan tényezők, melyek a természetben megtalálható felhasználható javak. Kiemelt szerep jut a földnek, mivel ez egyszerre a termelés helye és tárgya is lehet. Megkülönböztetésük fontos aszerint, hogy regenerálódnak-e, vagy sem. Regenerálódnak pl. a levegő, föld termőképessége, de csak hosszú idő multán, vagy egyáltalán nem az ásványkincsek.
- **Emberi munka:** Az ember fizikai erejének és szellemi képességeinek tudatos alkalmazása javak előállítására és szolgáltatások nyújtására. Eredményességét a hatékonysággal, vagyis egységnyi ráfordítással (pl. munkaóra) elért termékmennyiséggel mérjük. A munkamegosztás jelentősen megnövelte a produktivitást. Ennek előnyei, h a termékmennyiség növekedik, a termék minősége javul, növekedik a jövedelem, gépesítésre van lehetőség, munkaerő képzése egyszerűbb és gyorsabb. Ennek hátrányai is vannak: Monoton, egyhangú munkavégzés, gépiesítés miatt munkanélküliség növekedése, munkaerő mobilitása nem megfelelő a szakosodás hiánya miatt.

2. Levezetett termelési tényezők

- **tőke:** a termeléshez szükséges eszközöket, berendezéseket, épületeket - ezek tulajdonsága, h csak az eredeti termelési tényezők felhasználásával hozhatók létre
 - a) **dologi tőke**, mely az épületeket, szerszámokat, gépeket, berendezéseket jelenti
 - b) **pénztőke**, mely a dologi tőke megszerzésére szolgáló finanszírozási eszköz; A dologi tőke előfeltétele; a pénztőke úgy jön létre, h a háztartások lemondanak bizonyos szükségleteik kielégítéséről és pénzüket megtakarítják

14. Mutassa be ábra felrajzolásával az egyszerű piaci mechanizmus működését!

Az egyszerű piac működésének feltételei:

- Csak háztartások és üzleti szervezetek szerepelnek a piacon
- A keletkezett jövedelmeket elfogyasztják, nincs megtakarítás
- az előállított termékeket azonnal elfogyasztják, nincsenek készletek.
- A háztartások a tulajdonukban lévő termelési tényezőket (föld, munka, tőke) a vállalkozások rendelkezésére bocsátják, hogy azok termelni tudjanak. (jószágáram/gazd.reálfolyamatai)
- A vállalkozások a termelési tényezőkért pénzt, a földért bérleti díjat, a munkáért munkabért, a tőkéért pedig kamatot fizetnek. Ez a háztartásoknál, mint jövedelem jelenik meg.
- A háztartások jövedelmüket teljes egészében fogyasztási cikkek megvásárlására fordítják.
- A fogyasztási cikkekért jövedelmükkel fizetnek, így a pénz visszaáramlik a vállalkozásokhoz. (kiadások/pénzáram/a gazd.monetáris folyamatai)
- Piac: A) Termelési tényezők~, B) fogy.cikkek~

15. A piaci mechanizmus kibővített modellje. Egyensúlyi követelmények.

A kibővített piacnál abból indulunk ki, hogy a háztartások nem költik el rögtön a jövedelmüket, hanem valamikorra hányadát megtakarítják például későbbi váratlan kiadások fedezésére.

Emellett figyelembe vesszük, hogy a vállalkozások a megtermelt javakat nem adják el rögtön, készletet képeznek a később történő értékesítés céljából. Ezen kívül berendezésekre van szükségük, viszont ezekhez pénzre van szükségük.

A megtakarításokat el kell juttatni a vállalkozásokhoz. Ezt a feladatot látja el a pénzügyi intézményrendszer. (a megtakarítások megegyeznek a vállalkozások pénzigényével!)

Egyensúlyi követelmény

A kiinduló modell és a teljesen kibővített modell működése akkor lesz azonos, ha

- megtakarítások és beruházások
- a költségvetés bevételei és kiadásai
- az export és az import egyensúlyban van
- ha az export nagyobb mint az import, vagyis több árú kerül külföldre, mint amennyi érkezik, a belföldi piacon áruhiány lesz
- a gazdaságban megnövekedett pénzmennyiséggel szemben nincs elegendő árú, a pénz értékének csökkenéséhez vezet, inflációt okozhat
- ha az import a nagyobb, a megnövekedett terméktömeggel szemben kevesebb pénz marad a gazdaságban

- a pénz egy részre külföldre áramlik, vagy pedig eladósodás lép fel

16, Mit nevezünk piacnak és a piacra jutás szempontjából, hogyan osztályozhatók a piacok?

Közgazdaságtani értelemben piacnak nevezzük a potenciális eladók és vevők, a kínálat és kereslet találkozásának, a piaci ár kialakulásának helyét.

Akkor jöhet létre, ha kialakul az ártermelés.

-Piacra jutás szempontjából megkülönböztetünk **nyitott, korlátozott és zárt piacot**.

A nyitott piacra mindenki szabadon bejuthat eladóként, vagy vevőként, a korlátozott piacra csak meghatározott feltételekkel lehet bejutni, például szabadalom megvásárlása, zárt piacról van szó, ha a piacra csak meghatározott szereplők lehetnek jelen, például monopólium esetén, egyébként pedig a piac mindenki más számára teljesen zárt.

-Csoportosítási lehetőségek:

- **fogyasztási cikkek** (háztartások szükségletei)
- **termelési tényezők piaca**
- **(vállalkozások szükségletei)**

-mindkettő részipiacokra bontható

-ingatlan

-munkaerő

-élelmiszer-ipari

-hitelpiac rövid lejáratú hitelek a pénzpiacon

- **szabályozott**
- **szabályozatlan piac**

-Erőviszonyok alapján

- **eladók piaca** (több árut keresnek, mint a kínálat)
- **vevők piaca** (eladók árúja több mint a kereslet)

17, Mi okozhatja az egyéni kínálati görbe elmozdulását?

Egyéni kínálat: az a jószágmenyiség, amelyet a megfigyelt termelő az adott ár mellett és adott időpontban eladásra kínál

-**az 1éni kínálati görbe azt mutatja**, h 1 termékre vonatkozóan 1 adott időpillanatban 1etlen eladó kínálata miként változik az ár függvényében

-a termelési költségek változása hatással van a termelés volumenére, pl ha a vállalkozó csökkenteni tudja termelési költségeit, akkor változatlan ár mellett is növelheti kínálatát úgy, h más, kisebb profitot hozó termékének előállítását csökkenti v megszünteti, az így felszabaduló munkaerő és termelő berendezések pedig felhasználhatók

-Gással van rá a versenytársak magatartása is, mert ha pl a termelőtársak csökkentik áraikat és az előbbiek alapján a vizsgált termelő csökkenti termelését, akkor a versenytársak elhódíthatják korábbi vevőit, és ezeket és a piaci részesedést nagyon nehéz visszaszerezni; a versenytársak magatartása arra készteti a termelőt, h még a veszteséges termelést is fenntartsa, az árcsökkenést ne kövesse a kibocsátott jószágmenyiség csökkenése

18, A tökéletes piac

A tökéletes piac feltételi a következők:

1. **tökéletes verseny:** a piacon sok eladó és vevő van jelen és az árakat és az árucikkek mennyiségét a sok szereplő Gározza +, nincs beleszólása az államnak sem, és a piac nyitott mindenki számára
2. **piaci szereplők racionálisan viselkednek:** piac szereplőit kizárólag a maximális haszon és a szükségletek maximális kielégítése vezérli (pl. a divat a fogyasztót nem)
3. **vmennyi piaci szereplő tökéletesen informált:** mindenki minden technológiai és piaci információval tisztában van
4. **reakciósebesség végtelen:** a szereplők az információk birtokában azonnal képesek magatartásukat megváltoztatni
5. **termékek homogenitása:** a minőség azonos, a vásárlóknak mind1, h melyik termelőtől vásárolnak
6. **nincs állami beavatkozás**

A tökéletes piac ezen feltételei a valóságban általában külön- külön sem teljesülnek, ezért nem beszélhetünk tökéletes piacról

A tökéletes verseny megvalósulását a gyakorlatban milyen körülmények akadályozzák, és hogyan?

- piac gyakran monopolizált–az árakat a monopolhelyzetben lévő szereplő határozza+
- az állam is meghatározza a működését, pl árszabályozó intézkedésekkel.
- a piaci szereplők viselkedését nem kizárólag a racionalitás, v a profitmaximum elérése határozza meg, hatással van pl. a divat, reklám, megszokás
- a reakcióképesség nem végtelen – ez emberi tényező
- az információ teljes áramlása technikai okokból sem valósítható meg
- a minőségkülönbségek számítanak–sokszor drágább termékeket megvesznek azért, mert jobb a minősége
- a tökéletes verseny sem jöhet létre

m az állam +Gározza a piac működését, az áruk mennyiségét és árak alakulását nem kizárólag a piac összes szereplője Gározza meg, hanem az adózás mértéke, a versenytársak árai, az infláció mértéke, stb. Az sem mindig teljesül, hogy sok eladó és sok vevő legyen jelen. Monopolhelyzetben például csak egyetlen eladó, v egyetlen vevő van jelen, v a piac nem mindenki számára nyitott

19, Mutassa be az állam szerepét a piaci mechanizmus alakulásában!

-a valóságban az állam is szereplője a gazdaságnak - pl adók formájában jövedelmet von el a háztartásoktól és vállalkozásoktól, ill az így megszerzett bevételekből állami kiadásokat teljesítve szolgáltatásokat és támogatásokat nyújtanak az embereknek (pl. oktatás, rendőrség, egészségügy,

honvédelem, igazságszolgáltatás, segélyek)

-a jövedelem elvonás nagysága az 1es gazdasági szereplők esetében nagyon különböző lehet - ily módon az állam megváltoztatja a gazdaság szereplőinek jövedelemmegoszlását

-van egy jövedelem-újraelosztó szerepe, mely az állami költségvetés révén valósul meg

20, Mi jellemzi az eladók piacát, és mi a vevők piacát?

A vevők és eladók között fennálló erőviszonyok szempontjából beszélhetünk eladók és vevők piacáról

- **Eladók piacáról** akkor beszélünk, ha a vevők több árut keresnek, mint amennyi a piacon van; ilyenkor az eladók könnyebb helyzetben vannak, megszabhatják az árakat
- **Vevők piacáról** akkor beszélhetünk, ha az eladók több árut bocsátanak piacra, mint amennyire a vevőknek szükségük van; ilyenkor a vevők vannak jobb helyzetben, mert az árak általában alacsonyabbak lesznek és válogathatnak is

21, Mutassa be a monopólium kialakulásának okait!

Monopóliumról akkor beszélünk, ha a piacon 1etlen vevő, v 1etlen vásárló szerepel; a teljes monopolizáltság akkor érvényesül, ha a vizsgált terméknek nincs helyettesítő terméke; minél inkább van mód a termék más termékkel való helyettesítésére, annál kisebb esélye van a monopolizáltságnak **Kialakulásának több oka lehet:**

1. Méretgazdaságosság:

-sok olyan termék van, melynél a termék előállítási költsége akkor csökken, ha a terméket nagyobb mennyiségben tudják előállítani

-ha 1 termelő elég tökeerőhöz jut ahhoz, hogy pl nagyobb teljesítményű berendezésekkel, v több munkaerő felhasználásával bővítse a termelést, akkor csökkennek az 1 termékre jutó költségek és csökken a termék ára is

-más termelők, akiknek nincs megfelelő tőkéjük a termelés bővítésére pedig nem tudják csökkenteni az áraikat, m veszteségesek lesznek, kiszorulnak a piacról

-olyan is előfordul, h az eladható termékmennyiség kicsi, ezért magától kialakul a monopólium (pl. nagyon drága berendezéseket gyártó cég) = *természetes monopólium*

-**természeti erőforrások szűkössége:** Legfőképpen ásványkincsek esetén fordul elő

-**jogi korlátozások:** Pl 1 termék több gyártó által való előállítását szabadalmi védelem nem teszi lehetővé, v ide sorolható az állami koncesszió is, amikor 1 adott termelőnek adnak kizárólagos termelési jogot

2. Termékdifferenciálás: a piacon a termékek nem nevezhetők homogénnek, nem igazán helyettesítik egymást

Pl: a Coca-cola és Pepsi cég ugyanúgy üdítőitalt, sőt Colát gyártanak, de mégsem helyettesíthetők egymással, m az a csekély különbség határozottan megosztja a vevőket. Ezek viszonyítottan

monopolhelyzetben vannak egymással szemben, mert a Pepsit kedvelők nem vásárolnak Coca-colát. Gyakran ezek a termékek érdemben sem térnek el egymástól, de a reklámnak és a divatnak nagy jelentősége van a termékdifferenciálódásban

22, Milyen egyszerűsítő feltevésekkel él a piaci mechanizmus egyszerűsített modellje?

-azzal, hogy a résztvevők csupán a háztartások és az üzleti szervezetek, minden más résztvevőt kizár (pl. pénzintézeteket, államot)

-a keletkezett jövedelmeket elfogyasztják, vagyis nincs megtakarítás, nem számítanak a hirtelen kiadásokra

-az előállított termékeket azonnal eladják és elfogyasztják, nincs készletképzés, nem számítanak, pl. a gépfelújításra

-az egyszerűsített piac modelljén egy állandó folyamatot láthatunk árváltozás és a termékek változása nélkül

23, Mi korlátozza a monopolár növelését?

-az **eladó oldali monopolium esetén** a termék piaci ára nem adottság, mivel azt nem a sokszereplős piac bározza meg, hanem maga a termelő; diktálja az árat, minden vevő árelfogadó

-a monopoliumok által +határozott ár, a **monopolár mégsem lehet tetszőleges nagyságú:**

- nagyon magas ár esetén a vevők takarékosági szempontból nem fognak vásárolni, v akár áttérhetnek távolabbi hasonló termékekre is; ez a profit csökkenésével járna; viszont a monopoliumnak éppen a profit növelése a cél, azért csak addig emelik áraikat, amíg az még nem okoz profitsökkenést
- a másik oka, hogy a kiugróan magas profit lehetősége más olyan versenytársakat vonz a piacra, akik vállalják a piacra lépés kockázatát a magas profit reményében. Tehát a monopolár és annak tartalma nem lehet akkora, h másokat is a piacra vonzzon. (*Oligopoliumok* esetén pedig általában a legerősebb versenytárs határozza meg az árat, ha ugyanis árháborúba kezdenek, annak nem lehet tudni, hogy ki lesz a győztese)

24, Melyek a piaci mechanizmusban kívánatos egyensúlyok megbomlásának következményei?

Az egyensúlyok a piaci mechanizmusban:

- **Megtakarítások és beruházások egyensúlya:**
-Ha több a megtakarítás, mint a beruházás, akkor nem bővítik a gazdaságot, a növekvő igényeknek (pl. növekvő keresletnek) nem tudnak eleget tenni
-Ha a beruházás nagyobb, mint a megtakarítás, akkor az a gazdaság eladósodásához vezethet
- **Költségvetés bevételeinek és kiadásainak egyensúlya:** Ha a kiadás nagyobb, mint a bevétel, ez szintén a gazdaság eladósodásához vezethet.

- **Export és import egyensúlya:**

-Ha az export nagyobb, mint az import, akkor ez a belföldi piacon áruhiányhoz vezet, a gazdaságban lévő meg növekedett pénzmennyiséggel szemben nincs elegendő árú, túlkereslet lép fel. Ezen kívül csökken a pénz értéke, infláció alakul ki

-Ha viszont az import nagyobb, akkor az így meg növekedett termékmennyiség túlkínálathoz vezet, kevesebb pénz áll rendelkezésre. Ennek következményeként a munkanélküliség is megnövekedhet, és az eladósodás veszélye is fennáll

25, Mi az árszínvonal?

Az úgynevezett fogyasztói kosárban szereplő különféle javak mennyiségének pénzben kifejezett értéke.

-a fogyasztói kosárba belekerülnek az átlagfogyasztó 1 év alatt elfogyasztott minden nemű árú és szolgáltatás mennyisége - ezeket a mennyiségeket a felsoroltak megfelelő egységárával szorozva és a szorzatokat összeadva kapjuk a vizsgált időszakra vonatkozó fogyasztói árszínvonalat. Közgazdasági szempontból ennek a változása a fontos és nem az abszolút nagysága. (pl. 920E Ft / 800E Ft = 1,15)

26, Mit nevezünk aggregált keresletnek, illetve aggregált kínálatnak?

Aggregált kereslet: pénzmennyiség, amit adott árszínvonal mellett a gazd. szereplők összesen a javak vásárlására fordítanak

Aggregált keresletről akkor beszélhetünk, ha 1 gazdaságban az összes vásárlónak az összes termékre vonatkozó keresletét, vagyis valamennyi termék adott ár mellett +vásárolni kívánt mennyiségét vesszük számításba. Az aggregált keresetet az összes lakossági fogyasztás, beruházások, nem beruházás jellegű kormányzati kiadások és az export összegével kapjuk (AD)

Aggregált kínálat: adott árszínvonal mellett kibocsátott javak(Q)

Aggregált kínálatról akkor beszélünk, ha egy gazdaságban az összes eladó kínálatát, vagyis valamennyi termék adott ár mellett eladásra kínált mennyiségét vesszük számításba. Tehát az adott árszínvonal mellett a gazdaság teljes kibocsátása és az import, mely a gazdaság kibocsátásán túl növeli a kínálatot. (AS)

27, A bővített és szűkített újratermelés?

Bővített újratermelés:

-a valóságban a termelés többnyire növekszik azáltal, hogy a vállalkozók új, nagyobb termékmennyiség előállítására alkalmas berendezéseket szereznek be

-ezáltal a termelő berendezések kereslete növekszik, mellyel növekszik a kínálatuk is

- ezen beruházási javak növekedése azonban 1ütt jár az ehhez szükséges termelési tényezők növekedésével, pl. a munka mennyiségével
- ez közvetve a háztartások jövedelmének mennyiségét is növeli
- ez a fogyasztási cikkek iránt mutatkozó keresletet növeli, ami arra sarkallja a vállalkozókat, h többet termeljenek
- ez tul.képpen újabb beruházásokra sarkallja őket és így tovább
- az 1mást követő ciklusokban a termelési volumen egyre nagyobb lesz - ezt a jelenséget nevezzük bővített újratemelésnek

Szűkített újratemelés:

- ha pl a háztartások fogyasztási cikkek iránt kereslete vmilyen okból csökken, ez a termelőket arra serkenti, h kevesebbet termeljenek
- ez a munka iránti keresletet fogja csökkenteni, ezért csökkeni fog a háztartások jövedelme
- és újra kisebb lesz a kereslet a fogyasztási cikkek iránt
- ilyenkor az 1mást követő termelési ciklusokban a termelési volumen 1re kisebb lesz - ez a jelenség a szűkülő újratemelés.

Mindkettő öngerjesztő folyamat.

28,Mit nevezünk beruházásnak?

Beruházás: pénztőke dologi tőkévé alakítása

- **nettó beruházás:**a termelés bővítését szolgálja
- **bruttó beruházás:** a beruházásnak szolgálnia kell a termelés változatlan szintentartását, ugyanis a termelés folyamán a berendezések és eszközök elkopnak, elhasználódnak. Ezeket időnként fel kell újítani, le kell cserélni. Ha a nettó beruházás mellett ezeket a tényezőket is figyelembe vesszük, akkor az így kapott összeg a bruttó beruházás.

Mi a beruházások forrása?

- a fogyasztásról való lemondás révén elérhető megtakarítás (a háztartások megtakarítás - lemondással)

29, A piaci szereplők és racionális viselkedésük

-piaci szereplők: a fogyasztók és a vállalkozók

-a **piac szereplői akkor viselkednek racionálisan**, ha a fogyasztókat (háztartásokat) kizárólag szükségleteik kielégítése motiválja

-a **vállalkozók akkor**, ha kizárólag a maximális profit elérése motiválja és nem befolyásolja semmilyen

más tényező (pl. divat alakulása, versenytársak viselkedése, érzelmek)

30, A kamatláb nagysága milyen hatást gyakorol a beruházásokra, és a gazdaságra? Miért?

kamatlábak nagysága hatással van a beruházásokra és a gazdaságra

- **növekedése esetén**

-nem éri + a beruházásokat növelni magasabb kamatok mellett

-szűkül a beruházás, kevesebb lesz a termelési eszközökbe való befektetés

-ezáltal kevesebb lesz a termelés is, a fogyasztási javak termelése is, ami ha nem felel + a keresletnek, akkor nő az árszínvonal

-ennek folytán később túlkínálat lép fel, m nem vásárolnak a fogyasztók annyit, és később visszaáll az 1ensúly a piaci mechanizmus fennállása esetén

- **kamatlábak csökkenése esetén**

-a vállalkozásoknak jobban megéri hitelt felvenni a beruházásokra, ezért nő azok mennyisége

-ezáltal, h többet termelnek, több munkára is van szükség, ezért nő a jövedelem, ami által nagyobb lesz a kereslet

-emellett a több termék miatt csökkenthetik az árakat, v ugyanazon ár mellett több nyereségre tehetnek szert, amelyeket újabb beruházásokba fektethetnek

-felléphet a túlkínálat 1 idő után, ha többet termelnek, mint amennyire kereslet van a gazdaságban

-ez az árszínvonal csökkenéséhez vezet, ezzel visszafogják a beruházásokat is, m tovább nem éri+ a csökkenő árszínvonal mellett beruházniuk, és helyreáll az egyensúly a piaci mechanizmus fennállása esetén

31, Az egyéni keresleti görbe, és Gossen II. törvényének összefüggése.

Gossen II. törvénye: a különböző javak fogyasztása során a haszonmaximum akkor érhető el, ha az egyensúlyi pénzmennyiséggel azonos haszonnövekmény valósul meg

Egyéni keresleti görbe: +mutatja, hogy egyetlen vevő által megvásárolni kívánt termékmennyiség az ár függvényében adott időpontban mekkora

Összefüggés abban van, h a kereslet alakulását befolyásolja az elkölthető jövedelem mennyisége – akkor is megváltoztathatja a keresletet, ha az ár nem változik; de ha az ár csökken, vagy nő, eszerint változni fog a kereslet is. A szükségletek összetétele – vannak olyan javak, melyekre csak bizonyos időpontokban van kereslet (pl. családalapításnál edények vásárlása), de később akkor sem fogják megvenni, ha sokkal olcsóbb, mert egyszerűen nincs rá szükségük. A kínálat struktúrájának változása – ha egy keresett jószág nem kapható, akkor annak árát valami másra fogják fordítani, vagy megtakarítják.

Tehát akkor éri meg egy adott javat megvenni, ha arra az illetőnek szükségletét elégíti ki, és megfelelő ára van, viszont ha nincs szüksége rá, akkor alacsonyabb ár mellett sem veszi esetleg meg, és mást, amire szüksége van, esetleg magasabb áron is hajlandó megvenni.

32, Mutassa be a túlkereslet, túlkínálat és egyensúlyi ár hatását a forgalomra!

Túlkínálat: nem tud eladni – árcsökkentés - csökken a túlkínálat, majd megszűnik - piaci egyensúly - egyensúlyi ár $\longrightarrow$ a forgalom folyamatosan csökken - nő az export

Túlkereslet: nincs meg a kívánt árú menny. - magasabb árakat is hajlandóak fizetni – emelés – túlkereslet csökkenése - piaci 1ensúly – egyensúlyi ár $\longrightarrow$ a forgalom folyamatosan nő - nőhet az import

Egyensúlyi ár: a legnagyobb forgalom, kereslet = kínálat, kereslet + kínálat közti feszültség automatikusan hozza létre $\longrightarrow$ a forgalom állandó

33, Mit jelent a paradox árhatás?

-ha az ár emelkedik + kereslet is emelkedik

paradox árhatás azt jelenti, h az ár növekedésével a kereslet nem csökken, ill az ár csökkenésével a kereslet nem növekszik +; ennek okai olyan tényezők, melyek fontosabbak, mint a pillanatnyi haszonmaximalizálás

-a vásárló látva az árak növekedését, többet vásárol előre, m azt várja, h az árak még magasabbak lesznek

-ha csökkennek az árak, arra számít, hogy még tovább fog csökkenni, ezért nem vásárol több terméket.

-az árak csökkenéséből a minőség esésére következtet, vagy megvásárolja a drágább terméket azért, mert azt gondolja, hogy az jobb minőségű

-vannak olyan *létszükségleti termékek* (gyógyszerek, tisztasági szerek) melyek árának emelkedése nem lesz hatással a megvásárolt mennyiségre, mert szükségesek. Pl. gyógyszer esetében, ha vkinek szüksége van egy bizonyos fajtára, akkor nem tud mást vásárolni helyette, tehát +veszi, v nyög az ágyban

-presztízsokokból is előfordulhat, hogy a növekvő árú termékek kereslete nem csökken, sőt növekszik, mert a drágább termékek vásárlása magasabb jövedelemre és társadalmi státuszra utalhat

Preferenciasorrend – egyes vásárlók kereslete nagyon különbözően változhat az ár függvényében – vegetáriánus baromfihús kereslete egyáltalán nem változik, ha a baromfihús ára módosul – viszont mások az árváltozás függvényében több-kevesebb baromfihúst vásárolnak, attól függően, hogy milyen mértékben részesítik előnyben a baromfihúst

34, Az oligopólium miért okozza a tökéletes piac torzulását?

- a korlátozott számú termelők általában elfogadják a legerősebb, legnagyobb piaci részesedésű versenytárs „árvezérlő” szerepét
- elvileg bármelyik termelő vállalhatja, h árának csökkentésével +próbálja kiszorítani a többieket a piacról, de ez nagyon kockázatos lehet, m nem lehet tudni, h ki lesz az árháború győztese
- ezért az ilyen termelők árdifferenciálással próbálnak érvényesülni (új termékek pl.)
- az árvezérlő ilyenkor tudomásul veszi, h a piac egy részét más birtokolja
- ez a termékdifferenciálás a tökéletes piac torzító hatása, m tökéletes piac esetén a termékek azonosak, és a fogyasztónak teljesen mindegy, h melyik terméket vásárolja, m mindegyik u.olyan minőségű és árú

35, Mi a különbség az egyéni kereslet, a piaci kereslet és az aggregált kereslet között?

Egyéni kereslet: egy termékre vonatkozóan egyetlen vevő kereslete, vagyis az általa megvásárolni kívánt termékmennyiség az ár függvényében egy adott időpontban

Piaci kereslet: Egy jószágra vonatkozóan egy adott időpontban a piacon megjelenő valamennyi vásárló által megvásárolni kívánt mennyiséget tünteti fel a jószág árának függvényében

Aggregált kereslet: Egy gazdaságban az összes termelő összes termékére vonatkozó kereslete, vagyis valamennyi termék adott ár mellett megvásárolni kívánt mennyisége.

A különbség tehát:

- az egyéni kereslet egy vevő
- a piaci kereslet egy piacon résztvevő összes vevő
- az aggregált kereslet pedig az egész gazdaságban résztvevő összes termelő termékére vonatkozik

36, Milyen tényezők hatására tolódik el az egyéni kereslet görbéje?

Egyéni kereslet: az az árúmeny., amelyet a megfigyelt vásárló az adott ár mellett + kíván vásárolni

Az egyéni keresleti görbe azt mutatja, hogy egy megfigyelésre kiválasztott vásárló által +vásárolni szándékolt jószágmennyiség a jószág árának csökkenésével növekszik, ill növekedésével csökken

Az árakon kívül más is befolyásolja az egyéni keresleti görbe változását:

- az elkölthető jövedelem változása
- szükségletek összetételének megváltozása – bizonyos árucikkeknel (étkezészet)
- kínálat struktúrájának változása–ha nem található 1 adott jószág, másra fogják fordítani az ártól akár függetlenül is
- más árucikkek árának változása – akkor magyarázza a változást, ha az adott árucikk kiegészítő, vagy helyettesítő jószág.

37, Mi a tartalmi különbség a keresleti görbe mentén történő elmozdulás és a keresleti görbe elmozdulása között?

-a **keresleti görbe mentén történő elmozdulás azt mutatja**, hogy egy adott jószágból megvásárolni kívánt mennyiség, hogy változik az ár függvényében egy adott időpontban

-a **keresleti görbe elmozdulása pedig akkor történik meg**, ha pl. jövedelemnövekedés van. Ilyenkor nem csak egy adott jószág kereslete változik meg, hanem az összesé, mert mindegyikre nagyobb kereslet mutatkozik, akár ugyanolyan ár mellett is.

38, Hogy számítja ki a kereslet ár rugalmasságát? Egy konkrét példa alapján?

kereslet ár rugalmassága (EDP): a keresletnek az ár változásától való függését mutatja

EDP = keresett mennyiség %-os változása / az ár %-os változása.

Példa: A termékből 1adott időpontban 20 000 darabot vásároltak, 50 Ft-os ár mellett. Az ára 60 Ft-ra növekedett, ezért a következő vizsgált időpontban csak 18 000 darabot vásároltak belőle

-ez az ár tekintetében 20%-os változást, az eladott mennyiség esetében pedig 10%-os a növekedés

-tehát: $EDP = 10 / 20 = 0,5$.

alapvető élelmiszerek ár rugalmassága kicsi, hiszen pl. cukorból nem teszünk azért kevesebbet a teába, mert drágább

luxuscikkek ár rugalmassága nagyobb, mert azok kereslete nagyban függ az ártól, főleg, ha van helyettesítő jószág

-nagy ár rugalmasságú termékre az EDP nagyobb

-kis ár rugalmasságú termékre kisebb, mint 1

A példánk végeredményéből kiderül, hogy a termék valószínűleg alapvető élelmiszer, mert ár rugalmassága a nagy árváltozás ellenére még mindig alacsony

39, Soroljon fel 5 nagy és 5 kis ár rugalmasságú fogyasztási cikket!

Nagy ár rugalmasságú fogyasztási cikkek:

- ékszerek
- divatcikkek
- desszertek
- pipereárúk
- kozmetikai cikkek (luxuscikkek)

Kis ár rugalmasságú fogyasztási cikkek:

- só
- dohányárúk
- gyógyszerek (az összes gyógyszer)
- cukor
- kenyér(Alapvető élelmiszerek)

40, A termelési költségek növekedése mit eredményez az egyensúlyi ár vonatkozásában?

termelési költségek növekedése esetén:

-az árak magasabbak lesznek, ezért azokból kevesebbet vásárolnak, vagy más, kiegészítő termékeket vásárolnak helyette

-ennek folytán túlkínálat lép fel

-a túlkínálat esetén az egyensúlyi ár is megváltozik, csökken

-ha nem változtatják áraikat, akkor kevesebbet tudnak termelni, és akkor pont fordítva történik, az egyensúlyi ár növekedni fog a túlkereslet folytán

41, Miért és milyen módon végezheti el egy monopólium piacának felosztását?

Árdifferenciálás: részpiacokra bontás (fizetőképesség alapján)

-nagyobb fizetőképességű vevők fogyasztói járadékra tennének szert; így magának szerzi+ a járadékot

piacmegosztás történhet:

- földrajzilag (jövedelem + életszínvonal különbség)
- Idő szerint (éjszaka –nappal, szezon-szezonvég)
- Fogyasztói rétegek szerint (diák - kereskedő)

Termékdifferenciálás: sok eladó esetén is alkalmas a piacmegosztásra, más termékhez viszonyított 1edi tul.ok., amik +6ározott vevőkört vonzanak, itt ő monopolhelyzetben. Nem ritka, h ez a különbség csak a márkanév, mégis monopol helyzet a márkanévhez ragaszkodók körében.

42, Mi a természetes monopólium?

természetes monopólium: olyan monopólium, amely a piac méretei miatt jön létre, méretgazdaságosság útján

-a piac mérete gyakran kicsi, és az adott termékből nincs akkora kereset, mint amekkora a kínálata, az eladható termékmennyiség nem haladja meg a monopólium által előállítható termékmennyiséget. Ilyenkor ált. magától kialakul a monopólium, a versenytársak kiszállnak a piacon való részvételből.

43, Ismertesse az állam árbefolyásolási módszereit!

-az államnak lehetősége van arra, hogy a piacon kialakuló árakat módosítsa felfelé, vagy lefelé

- lefelé ált. az alapvető élelmiszereket szokták
- felfelé pedig az élvezeti cikkek árát

-az állam befolyásolhatja közvetetten, illetve közvetlenül az árakat

1. Közvetett – piackonform – árbefolyásolás:

- **ha az állam piaci szereplő**

-vevőként, v eladóként lép fel a piacon

-mivel igen nagy mértékű kereseti, ill. kínálati igénye van, a keresleti, v a kínálati görbe helyét befolyásolja, ami az egyensúlyi ár változását vonja maga után

- **a különböző adók alkalmazása**

-az eladók termelési költségeinek, v a vásárlók fizetőképességének befolyásolásával éri el a kívánt árhatást (pl a benzin, v cigaretta magas adó- tartalma a többszörösére emeli az árát)

2. Közvetlen árbefolyásolás:

-az állam közvetlen módon az ár nagyságát, v annak korlátait határozza+, kényszerítő erővel

-ennek 3féle eszköze:

- **ármaximalizálás**

-akkor kerül sor, ha az egyensúlyi ár magasabb, mint amit az állam kívánatosnak tart

-ilyenkor az ár nem lehet nagyobb egy bizonyos számnál, de annál kisebb lehet

-ekkor túlkereslet lép fel, és a termékből kevesebb lesz a piacon, mint amennyit a vevők +vásárolnának -ilyenkor magasabb áron is megvennék

-ekkor jelenik meg a feketepiac, mely ellen az állam adminisztratív úton lép fel

-kikényszeríti a termelés növekedését, ill. pl. jegyrendszert vezet be, és korlátozza vele a keresletet --- ezek tovább szűkítik a piac működését, ezért elindul 1 folyamat, mely gazdasági válsághoz is vezethet

- **Árminimalizálás**

-az állam előírja azt az árat, melynél olcsóbban nem, csak drágábban lehet eladni a terméket

-ezt ált. akkor alkalmazzák, amikor az egyensúlyi ár kisebb, mint azt elvárnák

-ált. a termelők érdekében születik ilyen döntés

-ilyenkor túlkínálat lép fel, az állam kénytelen nagy mennyiségben felvásárolni a terméket, de mivel így a termelők értékesíteni tudnak, további termelésre serkenti őket, és a folyamatot ismét adminisztratív úton kell megakadályozni, mely szintén a piac beszűküléséhez vezet

- **Fix ár esetén**

-attól eltérni sem felfelé, sem lefelé nem lehet

-attól függően, hogy ez az ár az egyensúlyi ár alatt, vagy felett helyezkedik el, árminimalizálásnak,

illetve maximalizálásnak számít, és természetesen funkciója és hatásai is ettől függenek

44, Milyen hatással vannak a szabadalmak és a termékdifferenciálás a tökéletes versenyre?

-a **tökéletes verseny** **azáltal valósul +**, h sok eladó és sok vevő van jelen a piacon, s így a piaci folyamatokat – pl az áruk mennyiségét, v árukat – 1ik szereplő sem képes befolyásolni, azokat a sok szereplő versengése **6ározza+**; ennek feltétele továbbá az is, h az állam ne avatkozzon be a piac menetébe, és az is, h a piac mindenki számára nyitott legyen

A termékdifferenciálódás: Jelen van minden piacon, az eladók törekednek erre, h még **6konyabban** és még nagyobb profit reményében adhassák el termékeiket. Ezért akik differenciálják termékeiket, **+6ározzák** a versenyt, az árak differenciálásával és azzal, h különböző minőségű és fajtájú termékeket állítanak elő

A szabadalmak: A szabadalmak lényege az, h **1adott termék**, v találmány előállítását csak **1etlen**, v bizonyos **+6ározott** számú vállalkozás állíthatja elő, tehát nem mindenki. Ez tulajdonképpen **1értelmű** **6ással** van a tökéletes versenyre, m ezek a szereplők **1értelműen** befolyásolják a piaci folyamatokat, csak kevesen vannak versenytársak, v **1általán** nincsenek. Továbbá nem nyitott mindenki számára a piaca az adott terméknek, mivel pontosan a szabadalomban **+6ározták**, h csak bizonyos termelők állíthatják azt elő

45, Mi a kormányzat három piaczgazdasági funkciója és miért van ezekre szükség?

Jövedelem-újraelosztó funkció: az állami költségvetés révén valósul meg

-az állam, pl. adók formájában pénzt von el a gazdaságtól, melyet szolgáltatásokra és támogatásokra költ

-az adózással a jövedelmet elvonják, és a bevételből jövedelmet biztosítanak a gazdaság szereplői számára

-az elvonás mértéke különböző lehet, vkitől sokat, vkitől kevesebbet vonnak el, és az újraelosztással megváltoztatják a társadalom szereplőinek jövedelemkülönbségeit

1. **Hatékonyság:** a kormányzatnak a hatékonysággal kapcsolatos tevékenységét azok a kísérletei alkotják, amelyekkel a piaci kudarcokat, pl. a monopóliumot igyekszik korrigálni

2. **Igazságosság:** az előmozdítását célzó kormányzati programok annak kifejezésére, h a társadalom törődik a szegényekkel az elesettekkel, olyan módszereket alkalmaznak, mint a jövedelem-újraelosztás

3. **Stabilizáció:** a stabilizációs politika megkísérli csillapítani a konjunktúraciklus kilengéseit, csökkentve a munkanélküliséget és az inflációt, s előmozdítva a gazdasági növekedést

46, Ismertesse az oligopólium hatását az árképződésre!

-nem a piac árképződési mechanizmusa határozza meg az árakat

- a korlátozott számú termelők ált. elfogadják a legerősebb, legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező versenytárs „árvezérlő” szerepét
 - elvileg bármelyik termelő változtathatna az árakon, de ez elindítana egy olyan árháborút, melynek kimenetelét nem lehet tudni
 - az egyes termelők emellett inkább más, kiegészítő termékeket gyártanak és a termék-differenciálással próbálkoznak profitjukat növelni
 - az árvezérlő emellett tudomásul veszi, hogy a piac egy részét mások birtokolják
 - tul.képpen velük szemben a fogyasztó ugyanúgy árelfogadónak minősül, mint monopólium esetén
 - de ugyanúgy ők sem határozhatnak meg nagyon magas árakat, mert egyrészt azzal saját magukat is kizárják a versengésből a többiek alacsonyabb ára miatt, ha pedig mindenki felviszi árait, akkor mindannyian csődbe mennek, mert a vevők inkább keresnek valamilyen akár távolabbi helyettesítő terméket.
- Magyarországon a benzinkutaknak van oligopóliuma, melynek a vezetője a MOL.

47, Sorolja fel és jellemezze az újkori társadalmi rendszerek típusait!

Individualista társadalmi rendszer:

-a modern árutermelő gazdaság kibontakozásával a polgárság szellemi, politikai és gazdasági térnyeréséhez fűződik. A szabadság gyakorlta a rendszerre a legnagyobb hatást. Adam Smith *Nemzetek gazdasága* c. könyve 1776-ban jelent meg, a gazdasági szabadság gondolatára épül. A kor gondolkozásmódját az ábrázolta, hogy mindenki jónak születik, természeténél fogva képes az erkölcsileg helyes a jó felismerésére, követésére és megvalósítására, de ebben a fennálló társadalmi kötöttségek akadályozzák. Az 1. lényeg meg kell szabadítani e kötöttségektől, hogy szabadon követhesse természeténél fogva jóra irányuló szándékait. Ez gazdasági téren az egyéni érdekek megvalósítását jelentette.

Piacgazdaság a liberális piacgazdaság:

-melyben a gazdaság szereplői, a fogyasztók és a termelők racionális viselkedése biztosítja, hogy az 1. éni érdekek érvényesítése összességében a társadalom egészének jólétét eredményezi. Az állam nem szereplője a gazdaságnak, feladata csupán a gazdaság zavartalan működésének biztosítása

Kollektivisták társadalmi rendszer: A liberális gaz. után alakult ki, amikor kiderült, hogy az előbbi 1. énlétlenséget és robbanásig feszült helyzetet eredményezett. Az új eszme az 1. énlőség volt, annak elvén, hogy az 1. éni szabadsága az emberben lakozó gonoszság eluralkodását teszi lehetővé, és így válik „ember embernek farkasává”. Az új eszme szerint mindenki 1. énlő képességekkel születik, és ha az eltérő gazdasági helyzetből adódó különbségeket kiküszöbölik, továbbá ha az 1. éni érdekeket kiküszöbölik, akkor lehetővé válik az egész közösség jólétének biztosítása. Itt a közösségi érdekek érvényesítése az egyéni érdekekkel szemben történt meg.

Gazdaság a tervutasításos gazdaság:

-jelentette az elmélet gyakorlati megvalósítását. Ebben a közösségi célok, a társadalom érdeke és érdeme volt az elsődleges cél. Ennek legfontosabb szereplője az állam volt, s a közérdek elsődlegességét nem veszélyeztethetik benne az egyéni érdekek.

Duális társadalmi rendszer: az előző társadalmi rendszerek nem működtek és nem bizonyultak helyesnek sem.

A duális társadalmi rendszer gazdasága a vegyes gazdaság, melyben nem valósul meg egyik gazdasági rendszer sem teljesen. A lényege, hogy a két szélsőséges rendszer jól működő tulajdonságait kiszűrik és csak azokat alkalmazzák. Ezek a rendszerek a gyakorlatra alapoznak, pragmatikusak.

48, A gazdaságsszervezés fő kérdéseit milyem módon válaszolják meg az egyes gazdasági rendszerek?

Liberális piacgazdaság:

- azt termeljenek, amire kereslet van, amit és amennyit a fogyasztók igényelnek, figyelembe véve, hogy mennyit hajlandóak azokért a javakért fizetni
- olyan termékeket gyárt, melyeket a vevők keresnek, s nem gyárt eladhatatlan termékeket, hiszen a haszonmaximalizálásra törekszik
- úgy termeljenek, hogy a piaci ár adottságát figyelembe véve a termelők a lehető legnagyobb nyereséget ériék el, vagyis a lehető legkisebb költséggel termeljenek.
- annak termeljenek, aki jövedelme alapján fizetőképes keresettel rendelkezik, A jövedelem lehet munkabér, földbér, kamat, vagy vállalkozásból származó nyereség.

Tervutasításos piacgazdaság:

-a kp-i szervek gondoskodnak arról, h mit, hogy, kinek, mikor termeljenek, sőt azt is, hogy hol termeljenek

-az elosztás kérdéséről is az állam gondoskodik

-ezekre a kérdésekre eljárások írásával és beruházási tervek készítésével

-a fogyasztásban vannak preferálandó és diszpreferálandó csoportok, mindebből persze következik, hogy nincs szükség sem pénzre, sem piacra

49, Ismertesse a klasszikus piacgazdaság működésének társadalmi , gazdasági, politikai feltételeit!

-termelési tényezők magántulajdona

-vállalkozás szabadsága

-Foglalkozásválasztás szabadsága

-Munkaerőmozgás szabadsága

-Fogyasztói szabadság

--Tökéletes verseny

-Szabad piacra jutás

Szabad külkereskedelem

Szilárd jogi keretek

-Az állam nem avatkozik be a gazdaság működésébe.

-(gyakorlatban így sehol nem valósul meg)

50, Mi a szociális piacgazdaság, melyek a fő céljai és jellemzői?

kialakulása: a szociális piacgazdaság a II. világháború után jött létre Európa bizonyos országaiban. Az általános elszegényedés megszüntetése és a mielőbbi morális és gazdasági talpra állás sürgette egy új piacgazdaság létrehozását

szociális piacgazdaság lényegénél fogva piacgazdaság, tehát a piacgazdaság alapvető értékei és jellemzői továbbra is érvényesülnek, azonban érvényesülésük bizonyos alapvető közösségi érdekeknek megfelelően – de meglehetősen szigorú feltételek mellett – korlátozható. A szociális piacgazdaságban a piacgazdaság ismérvei a társadalmi szolidaritással ötvöződnek

Céljai:

- szociális biztonság
- általános jólét növelése
- piacgazdaság negatív hatásainak csökkentése (munkanélküliség, infláció, stb.) itt a problémák egy csapásra történő kiküszöbölése helyett a közgazdaságtan valós eszköztáraiból merít megoldási lehetőségeket a problémák mérséklését vállalja

E célok elérése érdekében indokolt lehet a **piacgazdaság korlátozása** is:

--- vállalkozás és a fogyasztás bizonyos korlátozása

--- magántulajdon meghatározó jelentősége, korlátozott körben állami tulajdon

--- nyereségre való törekvés jogosságának elismerése, annak korlátozása bizonyos esetekben (pl. minimálbérek előírása, elbocsátások, üzembezárások elkerülése).

--- a verseny szabadságának biztosítása, esetenként állami beavatkozással, pl. monopóliumellenes rendelkezések

--- a kereslet-kínálat által meghatározott árak érvényesülését az állam korlátozhatja, ha ezt szociálpolitikai szempontok, vagy a termelők védelme szükségessé teszi

A szociális piacgazdaságban fennállnak a piacgazdaság feltételei, de a társadalom szolidaritásának érdekében ezek bizonyos mértékig korlátozhatók. A szociális piacgazdaság ismérvei általában megegyeznek a piacgazdaság ismérveivel, de a tervutasításos gazdálkodással nem

Előnyei:

- egyéni kezdeményezőkézség kibontakozása
- gazdaság hatékonysága
- az ált. életszínvonal magas, a legszegényebbek számára is biztosítottak bizonyos életfeltételek.
- jó szociális intézményrendszer
- jól működő intézményi keretek a szociális partnerek – munkaadók és munkavállalók – konfliktusainak kezelésére.

Hátrányai:

- a gazdasági növekedés alacsonyabb az egyébként lehetségesnél
- a hatékony körülmények csorbulnak a tökéletes verseny korlátozása miatt
- tartósan fennálló, bár kezelhető mértékű munkanélküliség és infláció

51, Mi a GNP és a GDP? Milyen összefüggés van a kettő között?

A GNP és GDP makrogazdasági mutatószámok

GNP – bruttó nemzeti termék:

- ez a gazdaság egészének teljesítményére jellemző mutató
- a gazd. összes kibocsátásának +6ározására van, a felhasználásra vonatkozó adatok alapján
- az árukra és szolgáltatásokra fordított lakossági kiadások, a beruházásokra fordított kiadások, az export és import értékkülönbsége és a nem beruházás jellegű kormányzati kiadások összegéből. E mögött +jelenik a külföldön +szerzett és hazautalt jövedelem, viszont nem szerepel az itthon +szerzett és külföldre vitt jövedelem

GDP – bruttó hazai termék:

- csak az ország határain belül előállított értékeket veszi számba
- a GNP-hez a kivitt jövedelmeket hozzáadva és a behozott jövedelmeket kivonva kapjuk meg a GDP-t
- GDP/fő jelöli egy ország nagyságát, mert ez a reális

52, Mi a nettó nemzeti termék és hogyan határozná meg?

- a **nettó nemzeti termék** angol rövidítése **NNP**
- a termelés során a vizsgált időszakban elhasznált termelési tényezők (pl. gépek, szerszámok

elhasználódása, kopása) pótlására szolgáló beruházás értékével csökkentett bruttó nemzeti termék (GNP)

-a megkülönböztetés azért indokolt, mert ha a létrehozott értékeket kell számba vennünk, akkor tekintetbe kell vennünk azt is, hogy a termelés mekkora értékcsökkenés árán valósult meg

-50 esztergapad gyártásakor 1 elkopott/elhasznált - ténylegesen csak 49

53, Hogyan határozható meg a munkanélküliségi ráta?

-a munkanélküli meghatározása igen nehéz, de elfogadott az a meghatározás, hogy **munkanélküli az**, akinek nincs munkája és komoly erőfeszítéseket tesz elhelyezkedése érdekében

munkaerő-állományt: a munkanélküliek és a foglalkoztatottak teszik ki

munkanélküliségi ráta: a munkanélküliséget jellemző mutató -ez a munkanélküliek száma és a munkaerő-állomány hányadosaként határozható meg. A munkanélküliséget százalékban szokás megadni, ezért az így képzett hányadost 100-zal kell szorozni.

Tehát: Munkanélküliségi ráta = $\text{munkanélküliek} \cdot 100 / \text{munkaerő-állomány}$.

M.o.on a munkanélküliségi ráta 6-7% körül ingadozik, s ez európai mércével mérve átlagos, v talán még átlagon aluli is

54, Milyen kapcsolat van a munkanélküliség és a munkabérek között? A munkabér rugalmassága.

-a klasszikus közgazdaságtan művelői azt gondolták, h a munkaerőpiacon is a kereslet-kínálat egyensúlya érvényesül, és ezért csak azok munkanélküliek, akiknek nem éri meg, hogy a kialakult egyensúlyi ár, az egyensúlyi munkabér mellett dolgozzanak

-tehát szerintük azok foglalkoztatottak, akiknek ez a bér elegendően magas, viszont a nem foglalkoztatottak saját elhatározásukból nem vállalnak munkát

-tehát szerintük nem létezik kényszerű munkanélküliség

-szerintük akkor, amikor alacsonyabb munkabérek alakulnak ki, és balra tolódik a keresleti görbe, az emberek egy része belép az önkéntes munkanélküliek táborába

-ez a +közelítés azt feltételezi, h a munkabér rugalmasan változik, mint a kereslet és kínálat, azoknak függvényében; a gyakorlat azonban ezt a feltételezést nem támasztja alá

-a termelés csökkenésekor a munkabérek ált. nem változnak a szakszervezetek fellépése, kollektív szerződések előírásai miatt pl. Tehát ebben az esetben a munkanélküliek nem önkéntesek, hanem kényszerű munkanélküliek, hiszen a munkabér nem csökkent, de mégis munkanélküliekké váltak. Az is igaz, hogy a munkabér az egyensúlyi bérnél általában nagyobb, ami leginkább a szakszervezetek fellépésének köszönhető.

-a munkaerőpiacon túlkínálat van, vagyis többen szeretnének dolgozni, mint amennyi betölthető munkahely rendelkezésre áll

55, Ismertesse a munkanélküliség okait!

- az emberek lakóhelyet változtatnak
- valaki először lép munkaerő-állományba
- valaki otthagya az állását
- az emberek elvesztik a munkájukat

56, Kit nevezünk munkanélkülinek?

A munkanélküli meghatározása igen nehéz, de elfogadott az a meghatározás, hogy **munkanélküli** az, akinek nincs munkája és komoly erőfeszítéseket tesz elhelyezkedése érdekében.

munkaerő- állományt: a munkanélküliek és a foglalkoztatottak teszik ki

57, Melyek a munkanélküliség fajtái?

Frikciós munkanélküliséget:

okoz a népesség mobilitása, ami állandóan hat

-ez a fajta munkanélküliség mindenhol jelen van, mindig hat, elkerülhetetlen

-ez pl. a lakóhelyváltozások, vagy a fiatalok munkába állásakor tapasztalható

Strukturális munkanélküliséget:

okoz a munkaerő kínálat és kereslet eltérő minőség

-pl az acélgyártás helyét átveszi a finommechanikai, elektronikai ipar az ipari szerkezet váltás során Ekkor egyszerre van túlkínálat vasöntő szakmunkásokból és túlkereslet finommechanikai műszerészekből. A kínálat és a kereslet eltérő minőségű, a vasöntőket nem lehet finommechanikai munkára beállítani. Ennek megszüntetése nem lehetséges, mivel a gyors fejlődés mellett a munkaerő átképzése lassan zajlik.

Technikai munkanélküliséget:

okoz a technológiai fejlődés, az a tény, h a termelőfolyamatok élőmunka-igénye csökken, felváltják a gépi munkával

Ciklikus munkanélküliség:

-a termelés visszaesése, a recesszió idején a foglalkozottság csökken, munkahelyek szűnnek meg, megnő a munkahelyek iránt kereslet

-ezután amikor fellendül a termelés ismét munkaerőre lesz szükség, és a munkanélküliek munkát találnak

-ez ciklikus, állandóan változó, nem állandó folyamat.

Szezonális munkanélküliséget:

-a gazdasági tevékenységek szezonális jellege adja

-ilyenek az üdülési szezonhoz kötött munkák. Pl a balatoni strandok alkalmazottjai ősszel munkanélkülivé válnak, hacsak nincs valami más munkájuk is

58, Mi az infláció?

Inflációnak nevezzük az árak (és bérek!) általános színvonalának emelkedését

-az árszínvonal a javak összességének árát veszi figyelembe, a gazdasági jelentőségüknek megfelelően

Inflációs ráta: az infláció nagyságát mutatja, ez az árszínvonal növekedésének százalékban kifejezett értéke adott időszakra, ált. 1 évre meghatározva

-nagyságát a javak különböző csoportjaira is meg szokták határozni. Pl. ilyen az élelmiszerár-index – az 1 havi élelmiszer-árindexet, pl. úgy határozzuk meg, hogy szeptember hót elosztjuk november hóval, és a kapott értékből kivonunk egyet és szorozzuk százal. Így százalékhoz jutunk. Ez a változást mutatja (az egyet azért kell kivonni).

59, Melyek az infláció gazdasági hatásai?

Hatása a gazdaságra mértékétől függ

Mérsékelt:

-egyszámjegyű

-infláció esetén az áremelkedés lassú

-az 1es javak árai ált. 1ütt változnak az ált. árszínvonallal, a javak közötti arányok nem változnak lényegesen

-ilyenkor kellő idő van arra, h az árak követni tudják az árszínvonal változását, ill. nincs kényszerítő hatás az árak gyors korrekciójára

-az árak változása +lehetősen jól prognosztizálható, ill. a kamatok emelkedése ellensúlyozza a pénz értékcsökkenését

Vágtató:

-két, három számjegyű

-infláció esetén az árárányok kiegyenlítődsére nincs elég idő, ezért az árárányok torzulnak, az árak elveszítik informáló szerepüket, nem tükrözik a javak értékét

-ezért a vállalkozók nem rendelkeznek +felelő mennyiségű információkkal, a gazdasági döntések helyessége esetlegesség válik

-a pénz értéke gyorsan csökken, ezért az emberek gyorsan túladnak rajta

-a pénz szerepét átveszik más értékálló javak (pl. arany, valuta, műkincsek, stb.)

Hiperinfláció

-esetén az árrendszer teljesen felbomlik, a pénz szerepe megszűnik.

60, Melyek az infláció okai?

-az **infláció okait** közgazdaságtani szempontból mindmáig nem sikerült pontosan +6ározni, azonban az biztos, h a keresletnövekedés, ill. a termelési költségek növekedése inflációt okoz

-a **keresletinfláció akkor következik be**, ha az aggregált kereslet (pl. a jövedelmek növekedése miatt) megnő (a keresleti görbe jobbra tolódik), viszont az aggregált kínálat nem növekszik (A kínálati görbe helye nem változik)

-keresletinflációt okozhat

- az állami kiadások növekedése, ha a kiadásokat hitelekbl fedezik
- az olyan jövedelemnövekedés, mellyel nem tart lépést a gazdaság teljesítménynövekedése

Importált infláció: az olyan jövedelemnövekedésnek, mellyel nem tart lépést a gazdaság teljesítménynövekedése, egy speciális esete, mely a gazdaság külkapcsolatai révén alakulhat ki, amennyiben a kivitel nagyobb, mint a behozatal

-ilyenkor az export javakat von el a belső piactól és az ott lévő kínálatot csökkenti

-az exportált javak miatt pénz áramlik a gazdaságba, ami viszont megnöveli a keresletet

-túlkereslet lép fel, az felhajtja az árszínvonalat, feltéve, hogy a termelés nem növelhető, tehát a gazdaság kapacitása teljesen kihasznált

Költséginfláció: a termelési költségek ált. növekedése (energiahordozók, nyersanyagok árának növekedése, adók, vámok emelkedése, import drágulása) okoz

-a keresleti görbe helye nem változik, a kínálati görbe viszont balra tolódik és az új egyensúlyi ponthoz tartozó árszínvonal megnövekszik

A munkabérek növekedése 1aránt okozhat kereslet- és költséginflációt, m nem csak az aggregált keresletet, hanem a termelési költségeket is növeli

-ez a magyarázata az úgynevezett **ár- bér spirálnak**(munkavállalók szóhasználata), vagy **bér- ár spirálnak** (munkaadók szóhasználata)

A tehetetlenségi inflációnak szubjektív **okai** vannak:

-ilyenkor az inflációt kiváltó tényező akár a kereslet, akár a költségek oldaláról meg is szűnhet, de az infláció továbbra is megmarad

-ez a gazdaság szereplőinek várakozásaival függ össze

-az inflációt érzékelve ugyanis már beépítik azt a döntéseikbe, ennek megfelelően kalkulálnak, ezért az államnak fontos szerepe ezen várakozások lehűtése is

-itt nagyon fontos az, hogy milyen súlya van az adott kormány szavahihetőségének, mely elsősorban erkölcsi kategória, mégis rendkívül nagy hatással lehet a gazdaságra

61, Ismertesse a Phillips görbét!

-az infláció és a munkanélküliség között kapcsolat áll fenn

-a Phillips-görbe a munkanélküliségi ráta és az inflációs ráta közötti fordított arányosságot mutatja

-minél kisebb a munkanélküliségi ráta, annál magasabb az infláció, és viszont

-ez azt is jelenti, hogy a gazdaság e két jelenséget egyszerre nem képes megszüntetni sem

-ezzel támasztható alá az is, miszerint a gazdaságban egy alacsony mértékű infláció nem káros

-egyes közgazdászok szerint ez csak rövidtávon érvényesül, és a munkanélküliséggel más egyéb dolgok vannak összefüggésben.(tehát vitatják egyes általános érvényét)

62,Sorolja fel a pénz kialakulásának fázisait!

Árpénz- önálló használati értékkel bír

-Javak cseréje

-Aranypénz(nemesfémpénz)

-Bankjegy

-Bankszámlapénz

Az önálló használati értékkel nem bíró pénz a elsősorban a szükségletek kielégítésének elősegítésére alkalmas.

63, Milyen követelményeket kell teljesítenie a pénznek?

Hogy teljesítse funkcióját

- Szűkös jószágnak kell lennie
- Értékállóknak kell lennie
- Általánosan elfogadottnak kell lennie

64, A pénz funkciói a gazdaságban

- **Forgalmi eszköz:** megkönnyíti az árucseré lebonyolítását.
- **Fizetési eszköz:** az áru és pénz mozgása különválik, v áttételessé válik, esetleg árumozgás egyáltalán nincs, pl. adózás esetén
- **Felhalmozási eszköz:** Amennyiben a tulajdonosa annak 1részét nem költi el, hanem raktározza
- **Értékmérő eszköz:** A különböző javak és szolgáltatások árát pénzben fejezik ki.
- **Nemzetközi fizetési eszköz:** Amennyiben nemzetközileg is érvényesül az elfogadás kritériuma, Régebben az arany, ma a kulcsvaluták, pl. USA dollár, Német márka, japán jen

65, Mitől függ a papírpénz vásárlóereje? A vásárlóerő és az árszínvonal összefüggése.

pénz vásárlóereje azt fejezi ki, hogy 1 egységes pénzmennyiséggel mennyi jószágtömeg vásárolható meg

-értékét a forgalomban lévő bankjegyek mennyiségének és az eladásra kínált jószágmennyiség arányával kell biztosítani. Ennek értékállóságát törvények és a jegybank biztosítják. Ezt a pénz forgási sebessége is befolyásolja.

-ha a jószágmennyiség értéke nem változik és növekszik a papírpénz mennyisége, akkor egységes pénzzel szemben kevesebb jószág áll, ezért a pénz értéke csökken. Ekkor az árszínvonal növekszik, mert megemelkednek az árak

66, Miben áll a jegybank pénzteremtő tevékenysége?

-a **jegybank** maga a kizárólagos érme- és bankjegykibocsátó, e funkciója mellett akkor teremthet pénzt, ha devizát vásárol, aranyat vásárol, értékpapírt vásárol, hitelt nyújt

-ezek mindegyike azzal jár, hogy a jegybank trezorjából pénz kerül ki, ami bekerül a gazdaságba

-akkor kerül a gazd.ba, ha már kikerül, mert a jegybank nem szereplője a gazd.nak

67, Mutassa be a kereskedelmi bankok pénzteremtését!

-betétállományuk és az ahhoz tartozó kötelező tartalék között mutatkozó különbség, mint kölcsönözhető pénzmennyiség révén teremtenek pénzt a gazdaság számára

-A kereskedelmi bank a nála elhelyezett betétállomány egy részét kikölcsönözheti, mert a tapasztalat azt mutatja, hogy a betéttulajdonosok csak a betétek egy kis részét kívánják felvenni

-védelmük érdekében a központi bank azonban előírja, hogy a kereskedelmi bankok a betétállományuk hány százalékát kötelesek a követelések kielégítése érdekében tartalékolni

-Ez a kötelező **tartalékráta előírás**

-a fennmaradó összeg azonban kölcsönözhető

Pl: Négy bank van. A bankból felvesz valaki 100 forintot. Beteszi B bankba. B bank kapott 1000 Forintot. Ebből ő 800-at kölcsönözhet. A következő bank már csak 640-et, és így tovább. De végül annak ellenére, hogy csak 1000 Forint friss pénz áramlott, van 800++640+512 forint. Magasabb tartalékráta esetén kisebb, alacsonyabb tartalékráta esetén magasabb a növekmény.

68, Mit jelent a kétszintű bankrendszer?

A központi bankokból és a kereskedelmi bankokból álló bankrendszer a kétszintű bankrendszer. Ebben a jegybanki és kereskedelmi banki funkciók élesen elkülönülnek.

69, Mi a részvény?

-1 részvénytársasági formában működő üzleti szervezet alaptőkéjének meghatározott hányada

-tulajdonosa vagyoni, részvénytársasági és egyéb jogokkal rendelkezik

-a vagyoni jog elsősorban az osztalékra való jogosultságot jelenti, a tagsági jogot a részvény tulajdonosa a társaság közgyűlésén gyakorolhatja

-a közgyűlésen résztvevők a tulajdonukban lévő részvények mennyiségének megfelelően gyakorolhatják szavazati jogukat

-a részvény megvásárlásával a vevő résztulajdonossá válik, befektetett tőkéjét azonban csak a részvény értékesítésével kaphatja vissza, illetve a társaság felszámolása esetén jogosult a részvényre jutó úgynevezett likvidációs hányadra

Mi a kötvény

-hosszabb időre – 3- 20 évre – szóló hitelviszonyt megtestesítő értékpapír

-a hitelező jogosult kamatra, és a kötvény lejáratakor visszakapja tőkéjét

-kötvényeket kibocsáthat az állam, az önkormányzatok és a gazdálkodó szervezetek

-van névértéke és kibocsátási értéke, ami a névértéktől eltérhet

-az adósnak a lejárat napjáig a névértéket kell visszafizetnie

-a kötvény kibocsátását követő adásvétele során piaci árfolyama van, mely nem azonos sem a kibocsátási, sem pedig a névértékkel, azt piaci tényezők befolyásolják

-befolyásolja a piaci kamatláb alakulása, a kötvények árfolyama a kamatlábbal ellentétes irányban változik

70, Mi befolyásolja a kötvény és a részvény tőzsdei árfolyamát?

-a **részvény esetén** a hozamot az osztalék jelenti elsősorban. Ez nagyságát tekintve bizonytalan és a részvény értékesíthetősége is nagyban függ az osztalék várható jövőbeni alakulásától.

A részvény árfolyamát befolyásolja:

- gazdaság általános állapota, jövőbeni kilátásai
- más befektetési lehetőségek hozamának alakulása
- iránta mutakozó kereslet
- kínálat alakulása

Kötvényvásárlás: Kevésbé kockázatos, a fix kamatok és tőketörlesztés előre meghatározottak. Ez kisebb hozammal, viszont kisebb kockázattal is jár

71, Értéktőzsde, és tőzsdei ügyletek. A tőzsde helye a piaci mechanizmusban.

Értéktőzsde az értékpapírok koncentrált piaca

- lehetőséget biztosít az értékpapír- kínálat- kereslet találkozására
- tőzsde nélkül az értékpapírok adásvétele sokkal nehezkesebb lenne, romlana az értékpapírok forgalomképessége
- csak tőzsdetagok vehetnek rajta részt, ill. az általuk +6ározott alkuszok, a brókerek bonyolíthatnak le üzleteket rajta
- a befektetők a bróker cégeknek adott megbízás alapján vásárolhatnak, eladhatnak
- a tőzsde működését a tőzsdetagok által elfogadott részletes előírások szabályozzák; emellett állami felügyelet is érvényesül a tőzsdén
- a számítógépek egyre nagyobb szerepet játszanak itt is; terjed az értékpapírok elektronikus kereskedelme

A tőzsdei ügyletek lehetnek:

- Azonnaliak
- egy- két napon belül megvalósulnak
- Határidősek
- a felek megállapodnak az árban és abban, hogy a teljesítésre milyen későbbi időpontig kerül sor
- Opciósak
- kölcsönösen vételi, illetve eladási jogosultságot szereznek, illetve kötelezettséget vállalnak.

A tőzsde helye a piaci mechanizmusban:

-ha 1 adott cég részvényeinek ára leesik, akkor az olyan 6ással lehet, h a részvényeket eladják alacsony áron, m félnek, h tovább esik az árfolyama

-ekkor a befektetők nem fektetnek be az adott cégbe, és a cég kénytelen árait lejjebb vinni; ez túlkeresletet eredményez az adott termékre; a termelő ekkor megint elkezdhet többet termelni, így lassan helyre áll a rend

72, Mi határozza meg a gazdaság pénzszükségletét?

Mennyi pénz kell a piaci mechanizmus működéséhez, a szükségletkielégítő javak vásárolhatóak legyenek, a term. i tényezők ellentételezése biztosított legyen.

$$M \cdot V = P \cdot Q$$

M: pénzmennyiség

V: pénz átlagos forgási sebessége (ha a termelési foly. lassú, lassan költ a házt (gabona-baromfi))

P: Árszínvonal

Q: nemzeti kibocsátás

73, Mit nevezünk valutaárfolyamnak?

A **valutaárfolyam** egy adott ország pénzegységének egy másik ország valutájában kifejezett ára. - ennek alakulása jelentős hatást gyakorol a külkereskedelempre, az importra és exportra, valamint a fizetési mérleg alakulására

74, Mutassa be példán az abszolút előnyön alapuló kereskedelmet két ország között!

Abszolút előnyön azt értjük, hogy egy adott ország azt a terméket fogja exportálni, amelyiket gazdasági szempontból előnyösebben, kisebb ráfordítással képes előállítani, mint a másik.

Abszolút előnyön alapuló kereskedelem 2 or. között:

Abszolút előnyön alapuló külkereskedelem esetén a vizsgált két ország vonatkozásában van

-pl. két olyan termék, amelyek egyikét az egyik ország, a másikat pedig a másik ország állítja elő olcsóbban

-nNyilvánvaló, h az or-nak érdemes arra a termékre szakosodniuk, amelyiket olcsóbban állítják elő és a másik termékre vonatkozó keresletüket ennek +felelően a partner or.ból származó importból elégítik ki

	1. termék	2. termék
A	5	10
B	8	6

75, Mutassa be példán a komparatív előnyön alapuló kereskedelmet két ország között!

A komparatív előny az országok termelési hatékonyságkülönbségén, illetve az egyes áruk termelési hatékonyságkülönbségén **alapszik**

-Az ez alapján folytatott kereskedelem a nagyobb hatékonyságú ország számára is előnyös, mert összességében a termelési lehetőségek határának kitolódását eredményezi, a specializáció révén a termelési költségek, csökkennek, ezért még a munkabérek változatlansága esetén is az importált javakból mindkét országban többet vásárolhatnak meg a fogyasztók, ez pedig a reálbérek növekedését jelenti.

Komparatív előnyön alapuló kereskedelem két ország között:

Komparatív előnyön alapuló külkereskedelem esetén A ország mindkét vizsgált termékét drágábban állítja elő, mint B ország, azonban az egyik termék (pl. a 2. számú) esetében a hátránya kisebb

-ebben az esetben az abszolút előny elve alapján nem lenne érdemes kereskedniük, azonban a komparatív előny alapján igen, mert B ország számára kedvezőbb, ha az 1. termékre szakosodik és a 2. terméket A országból importálja

	1. termék	2. termék
A	10	30
B	40	60

Például: ha az Egyesült Államok a számítógépek előállításában a legtermékenyebb, míg Brazíliában az erőforrások legtermékenyebb hasznosítását a kávétermelés jelenti, akkor az Egyesült Államok hasznot húz abból, ha a számítógépek termelésére és exportjára specializálódik, a kávé viszont importálja; Brazília számára pedig gazdaságilag előnyös, ha a kávé termelésére specializálódik és importálja a számítógépeket.

76, Ismertesse a nemzetközi fizetési mérleg szerkezetét!

-1 or. nemzetközi fizetési mérlege +mutatja, h a nemzetközi gazdasági kapcsolatai (az összes ország tekintetében) milyenek

-Tartalmazza a belföld és külföld között végbemenő valamennyi gazdasági folyamatot pénzben kifejezve

FIZETÉSI MÉRLEG

Folyó fizetési mérleg

Kereskedelmi mérleg

(Árú kivitel-behozatal)

Szolgáltatások mérlege

(szolg.export-import)

Egyoldalú átutalások mérlege

(Ellenszolg. nélküli PL:kül.bér haza)

Tőkeforgalom mérlege

Tőkemozgások mérlege

(Külf.re tőke-beáramló tőke, kölcsön ,értékpap)

Devizamérleg

(~ tartalélot növ.+ csök. Banki int.)

A kettős könyvelés szabályai szerint az egyenlege zérus

77, Sorolja fel a külkereskedelem előnyeit és esetleges hátrányait!

Előnyei:

-Más o.ok termékeivel gazdagítható a belföldi áru kínálat, ezzel növekedik az életszínvonal

-Kihasználhatók az eltérő természeti adottságok.

-Csökkenthetők a termelési költségek.

-Növekszik a termelékenység.

-A verseny nemzetközi méretű kiszélesedésével csökkennek az árak.

-A tudományos és technológiai eredmények átadása és átvétele könnyebbé válik, ezáltal a fejlődés felgyorsul.

-Hátrányai:

-a gyengébb hazai gazdaság elsorvadhat, mert nem bírja a versenyt az importált termékekkel, ez a körülmény a hazai munkanélküliséget növeli

-növekedhet a partnerországoktól való gazdasági és politikai függőség, különösen, ha a kereskedelem különösen egy országra irányul

-ált. növekszik az ország kiszolgáltatottsága a kedvezőtlen nemzetközi eseményeknek

-a külkereskedelemmel együtt járó termékspecializáció folytán az ország érzékenyebbé válhat az exporttermékek világpiaci áralakulásával szemben

78,A külkereskedelmi elszámolás módszerei

-a külkereskedelmi elszámolásokban úgynevezett **kulcsvalutákat** (USA dollár, német márka), illetve **mesterséges nemzetközi pénzeket** (ECU) alkalmaznak

Bilaterális elszámolási rendszer:

-a 2 or. közötti pénzforgalmat a jegybankok által vezetett számlákon bonyolítják le, előre meghatározott elszámolási egységben, rögzített átváltási árfolyam mellett

Előnye:

-a külkereskedelem bővülése, gazdasági növekedés kedvező lehetősége, tartozások és követelések kiegyenlítése nem igényel pénzmozgást.

Hátránya:

-az árucseré kisebb- nagyobb korlátozottsága, a kétoldalú kapcsolatokon belüli egyensúlyra való törekedés korlátozza a nemzetközi munkamegosztásban rejlő előnyök kihasználását

Multilaterális elszámolási rendszer:

-a résztvevő vmennyi or.gal együttesen kell kialakulnia az egyensúlynak

-közös elszámolási tséget, nemzeti valuták ehhez rögzített árfolyamát és a valuták szabad átválthatóságát feltételezi

-a résztvevő or.ok között a valuták szabadon átválthatók, s így az 1es or. gazd.i kapcs.i sokkal szorosabbá válhatnak

Barterkereskedelem:

-ez egyszerűbb, de nehezebb formája az elszámolásnak

-az országok közötti árucseré pénz nélkül természetes formában zajlik, áruért áruval fizetnek

-nem igényel konvertibilis fizetőeszközt, viszont gyakran igen nehéz a barterben mindenkinek megfelelően összeegyeztetni az árucseré feltételeit

79, Milyen típusú protekcionista intézkedéseket ismer? Mi a célja ezeknek?

-a **protekcionista intézkedések** a külkereskedelemből származó hátrányok elkerülését segíti, ez a célja. Olyan intézkedéseket igényel, melyek a külkereskedelmet, azon belül is az áruk és szolgáltatások importját fékezik.

Ilyenek: védővámok, mennyiségi kontingensek, kvóták alkalmazása, olyan adminisztratív intézkedések, melyek közvetve ugyan, de végeredményben a behozatalt akadályozzák

80, Mi a különbség a valuta és a deviza között?

Valuta: Ha egy ország törvényes fizetési eszköze a nemzetközi fizetési forgalomban funkcionál.

Deviza: Valamely ország törvényes fizetőeszköze (valutára) vonatkozó követelés az adott országban (pl. számlakövetelések, bankbetétek, stb.).

81, Ismertesse a saját valuta irányított lebegtetésének (fix árfolyam kilengési sávokkal) módszerét!

-az átváltási árfolyam rögzített, de attól felfelé és lefelé a kereslet-kínálattól függő néhány százalékos eltérés (forint esetében a dollárhoz és német márkához viszonyítva +/- 2,25%) megengedett

-a jegybank csak akkor avatkozik be a piac működésébe, ha az árfolyam ingadozása eléri a megengedett felső, ill. alsó értéket - ez az **intervenciós pont**

-ha például a forint eléri a felső értéket, intervenciós pontot, akkor a jegybank beavatkozik, forinteladással a kínálatot növelve csökkenti az árfolyamot

-az alsó intervenciós pont elérésénél pedig a túlkínálat csökkentésével, felvásárlással emeli az árfolyamot

82, Mit nevezünk valutakígyónak, és kik alkalmazzák?

Bretton Woods-i rendszer:

-az aranydeviza-rendszeren alapuló nemzetközi pénzügyi rendszer

-az első olyan valutarendszer, ami nemzeti hitelpénzek nemzetközi felhasználásán alapul

-1944. júliusában alakult meg 44 ország részvételével

-itt határozták el az IMF és az IBRD létrehozását

-a rendszerben résztvevő országok kötelesek voltak nemzeti valutájuk paritását aranyban meghatározni és a 0. 75%-os változást nem lehetett túllépni

-a 2. világháború után a főbb országok csatlakoztak a Bretton-Woods-i rendszerhez

- ebben a rendszerben az országok valutájuk árfolyamát az aranyhoz és a dollárhoz kötötték
- ha az árfolyamok túlságosan eltértek az alapvető irányoktól, akkor az országok kiigazították a hivatalos paritásokat
- 1970 után azonban a Bretton-Woodsi rendszer összeomlott
- a valutaövezetre a legjobb példa az **Európai Monetáris rendszer**, amelyben Németország, Franciaország és más nyugat-európai országok vesznek részt
- ezek az országok beavatkozásokat hajtanak végre abból a célból, hogy a relatív árfolyamaikat szűk határok között tartsák
- ezt a megoldást gyakran **“kígyó”** névvel illették, ami onnan ered, hogy a csoport árfolyamai a dollárhoz képest fel-le mozoghatnak, az egyes valutáknak az Európai Monetáris Rendszer többi tagjához képest azonban egy szűk sávon - a kígyó mozgatta átmérőjén - belül kell maradniuk
- az EMS bizonyos mértékig sikerrel csökkentette az európai országok közötti rövid távú árfolyam-ingadozásokat
- nem akadályozta meg azonban az időszakos válságokat, különösen azokat, amelyek annak nyomán következtek be, hogy Miterrand elnök keynesiánus szocializmusának időszakában fellépő francia gazdasági nehézségek leszorították a francia frank értékét és így az számos alkalommal átszakította a kígyó bőrért

83, Melyek az MNB fő feladatai?

- Magyar Nemzeti Bank Magyarország központi bankja
- Feladatait törvény szabályozza

Feladatai:

- kizárólagos érme- és bankjegykibocsátás
 - Nemzeti fizetőeszköz értékállóságának biztosítása
 - Aranyból és devizákból készletek gyűjtése
 - A kereskedelmi bankok és más pénzüintézetek tevékenységének szabályozása, és ellenőrzése, likviditásuk befolyásolása
 - Az állam, biztosítók és egyéb pénzüintézetek számláinak vezetése
- Feladatainak ellátása érdekében nagy önállósággal rendelkezik (pl. kormány hajlandó lehet a valuta értékét lerontani politikai célok érdekében)
- tv írja elő az ülttműködési kötelezettségeket, m a kormány és n. bank munkáját össze kell hangolni

84, Sorolja fel a gazdaságpolitika céljait!

Általánosan elfogadott céljai:

- Nemzeti kibocsátás minél gyorsabb és lehetőség szerint egyenletes növelése
- Magas foglalkoztatottsági arány, munkanélküliség alacsony szintje
- Árszínvonal stabilitása, infláció leszorítása
- Külgazdasági kapcsolatok egyensúlya, nemzeti valuta árfolyam stabilitása

-ezek összességében a gazdasági növekedést és a gazdaság stabilitását hivatottak biztosítani

Emellett a körülményektől függően még lehet egy sor célja:

- Általános életminőség javítása
- A gazdaság, illetve egyes ágazatok struktúraváltásának segítése, új húzóágazatok fejlesztése
- Elmaradott térségek fejlesztése
- A természetes és épített környezet állapotának javítása és helyreállítása, környezetbarát technológiák elterjesztésének segítése
- Infrastrukturális fejlesztés
- Az erőforrások leghatékonyabb felhasználását biztosító felosztás elősegítése
- A társadalmi igazságosság érvényesítése a jövedelem, illetve javak elosztásában

85, A gazdaságpolitikai célok közötti feszültségeket ismertesse példán!

-a teljes foglalkoztatottság érdekében foganatosított intézkedések növelik az aggregált keresletet (pl. oktatási kiadások, munkahelyteremtés), ilyenkor a kínálat általában csak megkésve, lassabban növekszik, az így alakuló túlkereslet felhajtja az árakat, nő az árszínvonal

-tehát a munkanélküliség csökkentése nyomán veszélybe került az árszínvonal stabilitására irányuló cél (Phillips- görbe)

-feszültség van a gazdasági növekedés és a környezetszennyezés között is

Pl.: a gazdasági növekedés a szennyező anyagok kibocsátásának mennyiségét is növeli; ill. fordítva is igaz, m a +növekedett szennyezés kompenzálása, új, környezetkímélő technológiák bevezetése erőforrásokat von el a termeléstől

importált infláció:

-további feszültség van a stabil árszínvonal és külgazdasági politikában célként megjelenő exporttöbblet megvalósításában

-az exporttöbblet hatásaként az export bővítése a belföldi árualapokat csökkenti, növekszik az aggregált kereslet, a két hatás együttesen jelentősen növeli az árszínvonalat. Ezt nevezzük **importált inflációnak**.

86, A gazdaságpolitikai célok prioritásainak meghatározását illetően milyen feladata van a közgazdaságtannak?

-a célok egyidejű megvalósítása nem lehetséges, ezért rangsorolni kell a célokat

-a célok prioritási sorrendjét az állami döntés határozza meg

- a közgazdaságtannak ebben az a feladata, hogy a **különböző sorrendű alternatívák belső összefüggéseit feltárják, az alternatívák lehetséges következményeit bemutassák**
- a közgazdaságtan feladata **gazdaságpolitikai célok prioritásainak meghatározása**
- a **gazdaságpolitikai célok rangsorolása a politika feladata**
- a közgazdaságtannak az a feladata, hogy **bemutassa a különböző rangsorválasztások következményeit és gazdasági hatásait**
- a közgaz. rámutat arra, h az adott gazdasági szituációban mi lenne a legmegfelelőbb gazdaságpolitikai lépés: milyen gazdaságpolitikai eszközzel lehetne a kitűzött gazdaságpolitikai célt elérni
- teszi ezt a gazdasági folyamatok mérésén és elemzésén, a gazdasági törvényszerűségek feltárásán és meghatározásán alapuló tudományos módszerekkel

87, A gazdaságpolitika meghatározásában milyen szerepet játszik a politika illetve a közgazdaságtan?

- a célok egyidejű megvalósítása nem lehetséges, ezért rangsorolni kell a célokat
- a célok prioritási sorrendjét az állami döntés határozza meg
- a közgazdaságtannak ebben az a feladata, hogy a különböző sorrendű alternatívák belső összefüggéseit feltárják, az alternatívák lehetséges következményeit bemutassák

A politika szerepe a gazdaságpolitika meghatározásában:

- a gazdaságpolitikai célok rangsorolása a közöttük fennálló - tartós, vagy időleges - feszültségei miatt szükséges
- a rangsor felállítása a politika feladata
- a rangsor kiválasztása politikai döntést igényel
- a **politika feladata** felmérni és meghatározni, hogy az adott gazdasági és társadalmi helyzetben, a gazdaságtan iránymutatásai alapján milyen gazdaságpolitikai eszközzel lehet a kitűzött gazdaságpolitikai célt megvalósítani.
- olyan gazdaságpolitikai döntést nem lehet hozni, amely minden társadalmi csoport számára egyaránt a legkedvezőbb megoldás, de az olyan gazdaságpolitika, ami a társadalom jelentős rétegeinek érdekeibe ütközik, az eleve kudarcra van ítélve

88, Sorolja fel a gazdaságpolitika eszközeit!

- a gazdaságpolitika eszközei egyben a területei, amelyeken létezik maga a gazdaságpolitika

-a költségvetési politika kialakítása és végrehajtása a mindenkori kormány feladata és kötelessége.(központi költségvetés, területi-önkormányzati ~ , állami elkülönített alapok, TB) (=államháztartás)

-A monetáris politika a központi bank felelősségi és hatáskörébe tartozik.(piackomfort eszközök: diszkontpolitika, nyitpiaci műveletek, - adminisztratív jellegű eszközök: kötelező tartalékrátá előírás, kamatpolitika)

-A külgazdasági politika illeszkedik a monetáris és költségvetési politikához, az ország gazdaságának nemzetközi kapcsolódásaiból fakadó lehetőségek és előnyök kiaknázására irányul.(Árfolyampolitika, vámpolitika, export-import szab.)

89, Miként hat a költségvetési politika a gazdaságra?

Céljai között szerepel:

- a gazdaság stabilizálása
- elosztási célok
- allokációs (közjó) célok

Bevételének forrásai:

- az adók, vámok, illetékek, stb
- ezért az egész gazdaságra és annak pénzügyi helyzetére is hat.

-a költségvetés vehet fel hiteleket

-az egész gazdaságra hatással van az adók meghatározásával, az allokációs célok teljesítésével, melyek non- profit tevékenységek, externáliák figyelembe vétele, melyek külső gazdasági hatások

-a költségvetési politika eszközei hatásosnak bizonyulnak a gazdaság egészére, de óvatosan kell velük bánni, mert az államadósság növekedése a későbbi nemzedéknek jelent nagyobb terhet

90, Az externáliák szerepe

-az externáliáknak egyre jelentősebb szerepük van

Külső gazdasági hatások, melyek a piaci árban nem érvényesülnek ugyan, azonban társadalmi szinten többnyire költségként (esetenként haszonként) szerepelnek

-legismertebbek ezek közül a légszennyezés és természetes vízkészletek szennyezése, a termelési folyamatok során

-a **negatív externáliák** esetében a bírságok és különböző adók kiszabása állami feladat

-a **pozitív externáliák** (pl. erdő telepítése) környezet- és életminőség javítását szolgáló feladat

-ezeket az állam támogatással- és / vagy adókedvezményekkel veszi figyelembe

91, Az adózás rendje mennyiben közgazdasági és mennyiben politikai kérdés, és miért?

-az adózás rendje is szociálpolitikai kérdés

Egyfelől: az **egyenlő jövedelműek egyformán adóznak**

-ebből következik, hogy a **nem egyenlő jövedelműek különböző mértékben adóznak**

92, Ismertesse az adórendszer automatikus stabilizátor funkcióját!

-a progresszivitás miatt a jövedelemnövekedéssel nem arányos az elköltethető jövedelem növekedése

-a jövedelemnövekedéshez képest elmarad a konjunktúrát erősítő keresletnövekedés

Pl: egy 2sávost nézzünk (500tól lefelé: 20százalék, 500 fölött 40 százalék)

Tavaly: 500e ft/év fizu, folyó évben túlórázik: 600

Folyó évben: $500 \cdot 0,2 + (600 - 500) \cdot 0,4 = 140$

Leköthetőtőv tavaly 400

Leköthető vagyon folyó évi 460

93, Mit nevezünk monetáris politikának?

-a **monetáris politika** a gazdaság pénzellátásának, a forgalomban lévő pénz mennyiségének szabályozásával hat a gazdasági folyamatokra, biztosítja az árszínvonal stabilitását, a pénz értékállóságát

-a központi bank növeli a forgalomban lévő pénz mennyiségét, ekkor nő a pénzkínálat, és ezért csökkennek a kamatok

-az alacsonyabb kamatok mellett felvehető hitelek arra ösztönzik a lakossági vásárlásokat és az üzleti szervezeteket, hogy beruházzanak

-végeredményben növekszik az aggregált kereslet, ami kiváltja az aggregált kínálat növekedését

-a kínálat növekedése a foglalkoztatottság növelését igényli, ami tovább növeli az aggregált keresletet; így a gazdaság, növekedésnek indul

-hasznos, de ellentétes hatást eredményező mechanizmus indítható el gazdasági konjunktúra idején, a pénzellátás szűkítésével

-ez a gazdasági növekedés ütemének csökkentését eredményezi

-e politika alkalmazása óvatosságot igényel, mert a pénzmennyiség megnövelése miatt megnő az infláció is

94, Sorolja fel a monetáris politika eszközeit és hatásait!

A monetáris politika eszközei két csoportra oszthatók:

Piackonform eszközök:

-hatása általában a piaci hatások függvényében alakul

- **Diszkontpolitika:**

-a központi bank által a kereskedelmi bankoknak nyújtott hitelek kamatmeghatározásával hat a kereskedelmi bankok hitelkeresletére

-a gazdaság szereplőinek nyújtott hitelek kamata követi a diszkontkamatláb alakulását

-magas kamatláb mellett a kereskedelmi bankok kisebb hitelt vesznek igénybe, mivel a magas kamatok mellett ügyfeleik hiteligénye is kisebb

-ha a kamatláb csökken, akkor a kereskedelmi bankok több hitelt vesznek igénybe, mivel az alacsonyabb kamatok mellett az ügyfelek hiteligénye is alacsonyabb

- **Nyíltpiaci műveletek:**

-a központi bank állami értékpapírok, többnyire államkötvények vásárlásával vagy eladásával befolyásolja a gazdaság pénzellátását

-ha a központi bank kötvényeket vásárol, akkor a kötvények ellenében pénzt bocsát ki a gazdaságba, ha pedig a birtokában lévő kötvényeket eladja, azzal az ellenértéknek megfelelő pénzmennyiséget kivonja a gazdaságból

Adminisztratív jellegű eszközök:

-kötelező erejű előírások

- **Kötelező tartalék- ráta előírás:**

-a központi bank meghatározza, hogy a kereskedelmi bankok betétállományuk hány százalékát kötelesek tartalékolni

-ha a tartalékráta nő, akkor a kereskedelmi bankok kihelyezhető pénzmennyisége csökken, ellenkező esetben pedig nő

-ez az eszköz a teljes bankrendszerre hat, nagyon hatásos, de nagy körültekintést igényel

- **Kamatpolitika:**

-a központi bank közvetlenül a kereskedelmi bankok által fogadott betétek, vagy nyújtott hitelek kamatait befolyásolja, például bizonyos betétfajták kamatainak maximálásával

95, Ismertesse a külgazdasági politika fő eszközeit

Árfolyampolitika:

-nemzeti valuta árfolyamának +6ározásával 6ásosan befolyásolható az export, ill. az import alakulása

-nemzeti valuta leértékelése esetén az export jövedelmezősége nő, ezért az export mértéke is növekszik, viszont az import drágul, ezért az import mértéke csökken

-a felértékelés hatása ellentétes

-a leértékelés ösztönzőleg hat a tőkeimportra, mert egységnyi külföldi pénz hazai pénzben kifejezett értéke nő; hatása általában csak korlátozott ideig érvényesül.

Vámpolitika:

-a magas vám drágítja az importot, ösztönzi a hazai kínálat bővülését

-a vámok a költségvetés bevételeit növelik

Exportszabályozás:

-a kivitel korlátozásával vagy ösztönzésével (támogatások, adókedvezmények, forgalmi adó-visszatérítés, stb.) gyakorol hatást az export alakulására

Import szabályozása:

-különböző nyílt, vagy burkolt adminisztratív előírások alkalmazásával vagy mennyiségi korlátozással nehezítik meg az importált javak belföldi piacra jutását (pl. szigorú egészségügyi szabályok, szabványok)

-ezek az eszközök általában akadályozzák a szabad kereskedelem kibontakozását, ezért hosszú távon szabályozásuk, visszaszorításuk szükséges

96, Mi a különbség a vagyon és jövedelem között? Mit mutat a Lorenz görbe?

Jövedelem:

-pénzáram, egy adott időszakon belül befolyt munkabér, osztalék, kamat, stb.

Vagyon:

-adott időpontban birtokolt valamennyi vagyontárgy nettó állománya.

Lorenz- görbe:

-megmutatja, hogy egy adott társadalomban mekkora a jövedelem- eloszlás egyenlőtlensége az egyes csoportok között

-leolvasható róla, hogy a népesség adott százaléka a keletkező összjövedelemből mekkora hányaddal részesedik

-minél nagyobb a jövedelem- eloszlás egyenlőtlensége, annál jobban tér el a görbe az egyenestől, mely a teljesen egyenletes jövedelem- eloszlást reprezentálja

97, Milyen módszert ismer a gazdaság ciklikus működésének ellensúlyozására?(Keynes)

-Keynes elmélete szerint a gazdaság önszabályozása nem biztosítja az egyensúlyt, az időről időre felbomlik és ezért ciklikus válságok alakulnak ki (beruházás bővítés- és csökkentés)

-a kilábaláshoz az önszabályozó gazdaság automatizmusai már nem elegendőek, ezért a gazdaság ilyenkor sodródik

-ennek megelőzésére olyan kormányzati beavatkozásra van szükség, mely a gazdaságban jelentkező spontán ciklikusság ellen hat

-Keynes és követői ezt az aggregált kereslet csökkenésében vélték felfedezni

-emiat csökken a termelés, majd ezzel jár egy jövedelemcsökkenés, és beindul egy öngerjesztő folyamat

-ezért az aggregált kereslet csökkenését kell ellensúlyozni, mégpedig a kormányzati költségvetési kiadások növelésével

-vállságok idején ellentétben a klasszikus közgazdaságtan feltevéseivel a gazdaság kapacitásai kihasználatlanok, tehát a gazdaság a termelési lehetőségek határa alatt működik

-az aggregált kínálati görbe megközelítőleg vízszintes, vagyis az aggregált kínálat növelése nem jár együtt az árak számottevő növekedésével

-ha tehát az aggregált kereslet növekszik, ami az aggregált keresleti görbe jobbra tolódását eredményezi, a nemzeti kibocsátás nő, ily módon tehát a válság kialakulása elkerülhető

-mivel az aggregált kínálati görbe lapos, az árak nem növekednek számottevően a jobbratolódással

98, Határozza meg a szegénység fogalmát! Sorolja fel okait!

-a szegénység definiálása nem egyszerű, relatív fogalom

-1 országban belül a jövedelmek és vagyonok eloszlása alapján lehet a szegénységet meghatározni

- **szegénynek:** ált. a társadalom legalacsonyabb jövedelemmel rendelkező 10%-a

-a szegénység meghatározására a **létminimum- számítás** is alkalmazható

-ilyenkor nem a társadalom egészéhez, hanem az adott országban az emberhez méltó életminőség minimumához viszonyítják a szegénységet

-ennek megfelelően, Magyarországon például létminimum fogalmába beletartozik bizonyos kulturális igények kielégíthetősége (színházjegy, napilap, stb.) is

-a szegénység nem csupán társadalmi probléma, hanem az egész gazdaságot érinti, ezért enyhítése annak is fontos

Kialakulásának okai lehetnek:

- személyes képességek különbözősége
- Oktatásban, képzésben való részvétel lehetőségének korlátai
- Liberális piacgazdaság működése – pl. a rosszabb talajon művelő gazda elmarad a jobb talajon művelő társai mögött.

Összességében a szegénység kialakulása az adott társadalomban az egyenlőtlenségek miatt jöhet létre

99, Mi a szociálpolitika célja?

Az **állami szociálpolitika** a gazdaság működését is veszélyeztető társadalmi és politikai feszültséget okozó életszínvonalbeli különbségek mérséklésére szolgál

Feladata egy „igazságosabb” jövedelemelosztás megvalósítása

-a piaci mechanizmus működése során keletkezett jövedelmek egy részét elvonja és azokat hátrányos helyzetű rétegeknek juttatja, hogy ezek életkörülményeit javítsa

-beavatkozást jelent a gazdaság működésébe, sőt az úgynevezett jóléti állam megvalósításának elterjedésével egyre nagyobb mértéket ölt

100, Ismertesse példán a szolidaritás elve és a hatékonyság elve között mutatkozó feszültséget! Mondja el véleményét erről!

-a szolidaritás elvére a szociálpolitika, a hatékonyság elvére pedig a piacgazdaság épül

-a két elv egyidejű érvényesítése feszültségekkel jár, példa erre az adóterhek növelése révén a szociálpolitika mozgásterének bővítése, ami viszont a vállalkozók teljesítményét csökkenti azáltal, hogy a növekvő elvonások a teljesítmény növelése ellen hatnak. Másik példa: közismert, hogy a szociális rendszer önmagában is általában rossz hatékonyságú.

-ha az egyenlőtlenség csökkentése erkölcsi jó, akkor érdemes bizonyos költségeket vállalni érte. Arthur Okun így írt a “lyukas vödör” kísérletről:

“Ha kevesebbre értékeljük az egyenlőtlenséget, akkor helyeseljük, hogy egy dollárt a gazdagoktól elvéve egy vödörben odaadjuk a nagyon szegényeknek.”

-de tételezzük fel, hogy az újraelosztási célú adózás vödre lyukas. Tegyük fel, hogy a gazdagok által elvesztett minden egyes dollárnak csupán egy hányada - talán kétharmada - jut el szegényekhez. Az igazságosság nevében végrehajtott újraelosztás tehát kárt okozott egy másik gazdasági cél, a hatékonyság megvalósításában.

-Okun egy alapvető dilemmát vetett fel

-bár sok olyan állami program van, amely az egyenlőséget és az összkibocsátást egyaránt növelheti, más esetekben viszont konfliktus keletkezik az igazságosság és a hatékonyság között

-az olyan újraelosztási célú intézkedések, mint a progresszív jövedelemadó, valószínűleg némileg csökkenti a kibocsátást

-az újraelosztás optimális mennyiségét végül is az befolyásolja, hogy milyen mértékben változtatja meg az újraelosztás a nemzeti összkibocsátás mértékét

101.Merkantilizmus

Merkantilizmus: a mezőgazdasági termékek romlandóak, ezért az ipart fejleszteni, a nemesfém-felhalmozást növelni kell, a kereskedelem a legfontosabb (Mun és Colbert, XVI-XVII.sz.)

- A 16. sz. második felében és a 17. sz. kezdetén kezdtek olyan vélemények megszületni, amit később a merkantilizmus névvel illettek: „a kereskedelem válik az aranyalmává, amelyért a világ minden nemzete verseng”. A név a merkátor (kereskedő) szóból származik.

Már nemcsak a hagyományos kereskedő köztársaságok (Velencétől Németalföldig), hanem a nagy területi monarchiák is a kereskedelemben látták a jövedelem és a katonai hatékonyság forrását. A nemzetközi piacokon pedig a sikert nem lehetett kizárólag katonai eszközökkel biztosítani: a sikeres kereskedelmi nemzet az olcsóbb árak és alacsonyabb bérek segítségével biztosíthatta fennmaradását.

A kereskedők szempontjából fontos kérdés, hogyan tudnák érdekeiket minél jobban képviselni. Olyan ajánlásokat írtak az uralkodónak, amelyekkel ők és az uralkodó is jól járna.

A gazdagság forrása a külkereskedelem, azon belül is az export, az importot korlátozni kell. Egy idő után azonban nem elégséges az, hogy állandóan a pénz áramoljon be az országba, be kell azt fektetni – olcsó nyersanyag külföldről, majd a feldolgozott terméket kell exportálni. A pénzmennyiség növelése együtt jár az árszínvonal emelkedésével.

-A felvilágosodás: Anglia a XVI-XVII. sz. fordulójától a gazdasági termelésnek egyre inkább határt szabott a földesúr tulajdonjoga. Az angol arisztokrácia átállt a fölbirtok jövedelménél nagyobb hasznot hozó állattartásra. Kereskedelmi érdekeket tömörítő Brit Kelet-Indiai Társaság.

-Franciaországban az abszolutizmus ezzel szemben túlzott mértékben avatkozott be a gazdaságba. A francia közgazdászok (pl.: Colbert) a spanyol vagy a portugál példákban tanulva úgy gondolták, hogy nem szabad hagyni a beérkező arany kiáramlását az országból. Úgy gondolták, hogy Franciaországnak aktív külkereskedelmi mérleggel kell rendelkeznie, ezért fontos az export és a jövedelem belső felhalmozása. Ez a merkantilizmus, ami megteremtette a keretet a francia nemzetállami gondolkodáshoz, egyben a központosított államközpontú gondolkodás alapja is lett.

Franciaországban nem lett a merk. gazd. pol, olyan sikeres, mint Angliában, sőt a tönkretette a mezőgazdaságot (munkaerő-elszívás). Ez tovább gyűrűzött a többi ágazatba is, ami a merk. politika teljes csődje volt. Ez vezetett a fiziokratizmus kialakulásához, ami Franciaországban alakult ki.

Merkantilista gazdasági iskola:

Franciaországban alakult ki, a XVI. században. Erkölcsi szempontokat a merkantilista írónál nem találunk. Az állam számára minél több pénzt akartak teremteni, ehhez. Az állam gondoskodik a nép

jólétéről.

Magyarországon Mária Terézia idején volt erős, II. Józsefnél is érvényesültek a merkantilista elvek. A merkantilisták második korszakában felismerték, hogy minél több emberi munkára is szükség van a külkereskedelmi mérleg aktívá tételéhez.

102. Fiziokrata Iskola

Fiziokraták iskolája: a XVIII. századi Franciaországban alakult. Kiemelkedő alakja **Quesnay**, aki felhasználta a vérkeringés felfedezését. A közgazdaságban a vérkeringéshez hasonlóan törvényeknek kell lenniük, amelyek meghatározzák a gazdasági cselekvést. Van egy természetes gazdasági rend, ezt kell a közgazdászoknak felfedezniük. A mezőgazdaságot tekintették olyan ágazatnak, ahol igazi értékteremtés, hozadék van. A fiziokratáknál az anyagi szempontok érvényesülnek, az egyénjogai állnak a középpontjában, az emberek természetes jogaiból indul ki, az egyénekből vezetnek le az államot is, az erős állam helyébe a természetjog érvényesítése lép. Ami ésszerűen természetes az ember számára, az erkölcsös.

A **fiziokraták** elképzelése a mezőgazdasági termelést és az emberi fiziológiát kombinálta a természetjogi érvelések fogalmi eszközeivel. Quesnay körül alakult ki a tanítványok egy kis csoportja – a fiziokraták –, akik keresték a társadalom fizikai törvényeit.

A **fiziokraták új politikai gazdaságtana**, amely tudatosan új nyelv is kívánt lenni, hangsúlyozta a gazdasági tevékenység természeti alapjait. Szerintük nem lehet egy ágazatot sem kiemelni, mert az az adott ágazatnak és a többinek sem jó. A gazdagság forrása a mezőgazdaság, a körforgás ennek a termékét áramoltatja a különböző osztályok között. A körforgás szabadsága minden speciális adó és vám eltörlését igényelte, csak a tiszta többlet lehetett az egyetlen adó forrása, nincs szükség az állam beavatkozására (laissez faire elv – ezt majd Keynes akarja cáfolni). Szerintük a nagy létszámú népesség nem a gazdagság alapvető forrása, hanem következménye, a forrás a mezőgazdaság.

A fiziokraták az ökonómiában teljes mértékben a piac, a szerződéses viszonyokon alapuló kereskedelem szabadsága mellett szálltak síkra. ugyanakkor programjuk megvalósítását az államtól várták.

A Quesnay körül kialakult társaság szinte szekta jelleggel működött és ezért nem igazán tudnak a fr. gazdaságra hatni. Fő műve: Gazdasági táblázat (1758):

- bemutatja, hogyan kell a pénznek áramolnia a gazdaságban
- 3 ágazatot különböztet meg: mg, ipar, földesurak

Petty a járadék és az adózás kérdéseivel foglalkozott, de legnagyobb jelentősége azon kísérleteinek volt, amivel a közg-t statisztikai tudománnyá akarta formálni.

103. R. Malthus demográfia elmélete

Malthus: Keyns előfutárának tekintik, kilóg a klasszikusok közül

Tagadja Say piac elméletét, a magára hagyott gazdaság nem működik, jól kell egy harmadik személy.

Hosszú távon a lakosság létszáma gyorsabban nő, mint az élelmiszertermelés, a nyomor elkerülhetetlen – ez az állítása nem igazolódott be.

- Malthus a legpezzsimistább hangvételű – népesedési elmélet (1798): a népesedés gyors ütemben nő, míg a mg-i termelés nem tud ezzel lépést tartani – ez nagyfokú elszegényedést okoz. Ez sokáig érvényes volt, hiszen a lakosság száma gyors ütemben nőtt és a mg. is csak csökkenő hozadék mellett tudott termelni.

Rendkívül nagy a munkanélküliség. Malthus megoldja ezt a problémát. Szerinte túlnépesedés van, aminek az oka az, hogy túl sok munkabért kapnak a munkások. Ha kevesebb munkabért kapnának a munkások, akkor minden időt a termelésre fordítanának és így megszűnik a túlnépesedés és nem lesz munkanélküliség sem.

104.Klasszikus kgt:Adam Smith

Klasszikus közgazdasági iskola: **Adam Smith** (1723-1790), angol közgazdász, a közgazdaságtan atyjának tekintik. Karl Marx Adam Smith fő művét a kapitalista kiáltványnak nevezte. Smith fő műve "a nemzetek gazdagsága" a kialakult kapitalista termelésnek közel teljes elméleti leírását adta. Kiinduló gondolata, hogy a gazdaságot egy láthatatlan kéz irányítja, amely úgy működik, hogy az emberek a gazdaságban az egyéni érdekeiket követik, ez a láthatatlan kéz úgy rendezi a gazdasági cselekvéseket, hogy mindenki számára kedvező gazdasági helyzet alakuljon ki. A láthatatlan kéz nem más, mint az ár és a kereslet olyan alakulása, aminél ha az ár növekszik, a kereslet csökken, az ár csökken, a kereslet nő az adott termék iránt. Másik nagy gondolata, hogy a gazdaságon belül nagyfokú munkamegosztás létezik specializációban, azaz az egyes ember egy-egy részműveletre szakosodik, ezáltal megnő az emberi munka hatékonysága. Harmadik jelentős gondolata, ha egyszer munkamegosztás van a termelők közt, akkor szükségszerű a kereskedelem, amely a cserét lebonyolítja.

105.David Ricardo

David Ricardo (1772-1823) angol közgazdász - Smith után a legnagyobb klasszikus közgazdász. A termékekben lévő értéket a munka hozza létre. Ricardo munkaelméletté alakította át, a szocialisták támaszkodtak rá. Híres lett a földjáradék elmélete is, a földjáradék egy olyan jelenség, amit azok a földhasználók és tulajdonosok kapnak, akiknek a legrosszabbnál jobb földjük van, mert az áralakulást a legrosszabb földön termelt gabona határozza meg, akinek jobb földje van a legrosszabbnál, ugyanannyi földön nagyobb terméshozammal többet termel, több a bevétele, ez a különbség a különbséti földjáradék Az utilitarianizmus teljesen kiiktatta az etikát a közgazdaságtanból. Fontos, hogy az emberek megelégedettek legyenek, akkor ez egy igazságos állapotot eredményez a gazdaságban A kielégítettség értéként jelent meg.

Tudományos munkaérték elmélete:

- az áru előállítására fordított eleven és holt munka = az áru értéke. (Különbséget tesz az eleven- és holt munka között. Minden holt munka visszavezethető eleven munkára.)
- nem ismerte fel, hogy az áru értékét a társadalmilag szükséges munkamennyiség határozza meg (eleven munka + holt munka = munkamennyiség),
- mezőgazdaságban helyesen mondja: a még művelésbe vont legrosszabb minőségű földön átlagos technikai felszereltség, termelékenység és intenzitás mellett az áru egység előállítására fordított

- munkamennyiség, a hamis termelési ár csírája!
az iparban is hasonlóan fogalmaz, de ez hibás
Ricardo is három alapvető jövedelmet határozott meg:

- munkabér (munkásoké),
- profit (tőkéseké),
- járadék (földbirtokosoké)

Szerinte *értéktöbbletet* a munka állít elő. A *munkabér* a munka ára. Elismeri a pénzt mint árut, de a pénzelmélet inkább csak mennyiségi, tehát *csak a forgalmi eszköz funkcióját* vizsgálta.

106.Németek

Friedrich List

List : (Német gondolkodó 1789-1847)

- állítása szerint az a szabadelvűség, amit Say és Ricardo hirdet, nem mindenhol érvényesül.
- A védő vámok a gazdaság megerősítését szolgálják.
- Nem az egyén, hanem a nemzeti érdek a fontos az egyén alá van rendelve, később ez erősíti az egyént.
- IPAR nélkül a nemzet félkarú óriás, Ő is az iparban látta a fejlődést
- Korában nem fogadták el nézeteit.

List a polgárság érdekeit képviselte, de kompromisszumos megoldásra törekedett azt bizonygatva, hogy az általa javasolt fejlődési út a földesuraknak is jó lesz, sőt még kedvezőbb, mint a polgárságnak: a megnövekedett ipar több mezőgazdasági terméket, igényel, azok árszínvonala nő, a mezőgazdasági termelékenység nőni fog, nő a földjáradék, a haszon, a munkabér, a járadék és a tőkék szaporodása, pedig a föld és a munka csereértékének emelkedését követi. Célja nem a magyarázat, hanem a tőkés fejlődés meggyorsításához vezető út megmutatása.

List véleménye erősen nacionalista

, az egységes belső piacért és a német nemzeti ipar védelméért száll síkra, ezért rokon vonásokat mutat a merkantilistákkal. Vizsgálódásának középpontjában a *termelőerők elmélete* áll

List szerint a fejlődés kulcsa a nemzet termelőerőinek fejlődésében áll, még ezért áldozatot kell is hozni

Hangsúlyozza, hogy nem az egyéni érdekek alakítják a társadalom gazdaságát, mert a több mint egyszerűen az egyéni érdekek összege, hiszen azok felett áll, és csak állami segítséggel megvalósítható

Felismerte, hogy a termelőerők fejlődése függ a fennálló

társadalmi viszonyoktól

Friedrich List – nagy hatással volt Széchenyire, aki szerint a gazd-nak nemzeti jellegűnek is kell lennie.

Thünen telephelyelmélet: annyi embert érdemes alkalmazni, míg az utolsó munkásnak kifizetett bér a hozam értékével azonos.

A határtermék egyre kisebb lesz.

A marginalisták előfutárai:

- **Thüner** – német földbirtokos, aki a vállalatszervezést érinti. Ő fedezi fel a határtermelékenységet, meddig menjen el a bér munkások alkalmazásával

107. Marx

-**Karl Marx** (1818-1883) a kapitalizmus kritikus, a tudományos szocializmus megalapozója, az erkölcsi fogalmakat alárendelte az adott kornak úgy, hogy a jelenségeket nem tekintette másnak, mint a gazdaságtan egy sajátos funkcióinak.

-**Marxizmus:** értéktöbblet elmélet: egy termék értéke az alapanyag és amortizációs költségekből és az új értékből áll, az új érték egyik része a munkabér (munkaerő), a másik része pedig a tőkés haszna (a termelőeszközök biztosítója); Marx szerint a két osztály kibékíthetetlen, a munkás a bérét akarja maximalizálni, a tőkés a hasznát, a megoldás az, hogy mindenki legyen tulajdonos - kommunizmus

- Marxizmus: meg akarja változtatni a társadalmat, úgy, hogy a munkásosztály kerüljön hatalomra. Társadalom radikális megváltoztatása (forradalom) IDEOLOGIA

Képviselői:

Marx Károly (porosz, jogász, történész, filozófus, újságíró, politikus, 1818-1883)

Engels Frigyes (porosz, újságíró, politikus, 1820-1895)

Marxi közgazdasági irányzat

A munkásság szemszögéből vizsgálja a gazdasági összefüggéseket. Tudományosan magyarázza nézeteit, kora tudományát felhasználva:

Alapjai:

- Hegel: Dialektika, történelmi szemlélet (idealista filozófus, felismeri a dialektikát, a jelenségek közti kölcsönhatást) „Megszüntette megőrzés elmélete”
 - Feuerbach: materializmusa vagy anyagelvűsége. (világ keletkezés hite)
 - Klasszikus polgári közgazdaságtan képviselőitől az értékelméletet veszi át.
 - Darwin: evolúció elmélet.
- A kapitalista közgazdaság törvényszerűségeiben keresi azokat a tényezőket, amelyek a szocializmust és végül a kommunizmust szükségszerűen létrehozzák.

Marx elméletének az alapja a dialektikus materializmus és az értéktöbblet-elmélet.

-**K. Marx:** a csereforgalomba kerülő javaknak kell valami közös vonásuk legyen Ez azonban nem található meg. A csere éppen azért történik, mert különböző tulajdonságokkal rendelkeznek. A közös vonás: a javak munkatermékek. A munkérték mérője: a társadalmilag szükséges átlagos munkaidő. A munkaidő egysége alatt változik a munka termelékenysége, vele együtt a társadalmilag szükséges munkaidő és a termékek ára.

Erre a munkaérték-elméletre építi Marx a kapitalizmus bírálatát.

Az elmélet első tekintetre a valósággal megegyezni látszik. Az elmélet azonban egyoldalú.

A termék értékalkotó tényezője nemcsak a munka. A munka létérték. Gazdasági értékévé akkor válik, amikor bekapcsolódik az igénykielégítési folyamatba.

A munkaérték-elmélet kiindulópontja is téves. A javaknak nem azért van értékük, mert munka fekszik bennük, hanem azért szentelnek munkát és más áldozatot az előállításukra, mert az igények kielégítésére nézve hasznosak.

-A dialektikus történelmi materializmus módszerének helytelenségét Marx saját példája is igazolja.

A szocializmus világnézete lényegében azonos a liberalizmussal: racionalizmus, naturalizmus és materializmus. Marx értéktebb-elmélete a munkaérték-elméletre épül és így azzal áll, vagy bukik. (Kritikája a tárgyi értékelméleteknél.) A történelmi fejlődés megcáfolta Marxot.

A kapitalizmus olyan irányban haladt tovább, hogy a gazdasági növekedés lehetővé tette egy átfogó biztosítási rendszer kiépítését, aminek következtében a lakosság fejenkénti reáljövedelme az első világháború óta meghatszorozódott. Marx a munkásságot tekintette a jövő hordozójának. A valóság ezzel szemben az, hogy a fizikai munkaerő szerepe a termelési folyamatban a technikai fejlődés következtében állandóan csökkent.

Marx korában a két legfontosabb termelési tényező a munka és a tőke volt. A közgazdaság mai fejlettségi fokán a legfőbb termelési tényező a vállalkozói készség, a tudás, az alkotóképesség.

Marx és barátja Engels hitt abban, hogy a kapitalista gazdasági rend a tőke és a termelés olyan nagyfokú összpontosításhoz és a proletariátus olyan nagy növekedéséhez vezet, hogy az egész rendszer összeomlása és a szocializmus kialakulása szükségszerűen bekövetkezik. Engels ezt az összeomlást már a 19. sz. végére jósolta, ezért idegenkedtek minden szakszervezeti tevékenységtől és szociális reformtól, amely a munkásság megjavítását célozta. Céljuk a munkásrétegek elégedetlenségének szítása volt, hogy az

108.A neoklasszikus kor

-Neoklasszikus közgazdasági iskola:

Továbbfejleszti a klasszikus polgári közgazdaságtan elméleteit. Megalapítója Leon Walras francia közgazdász, 1834-ben született Franciaországban. A klasszikus értékparadoxont vizsgálta. Az értéket a munka alkotja, fontos a ritkaság tényezője, azaz fontos, hogy a termékből kevés van vagy sok.

-Határhaszon iskola? határmaximum megragadásához hozzák be a fogalmat

-A neoklasszikus közgazdaságtan arra a feltevésre épül, hogy a piaci szereplők: a vállalatok és a fogyasztók - adottságaik mellett - racionálisan igyekeznek optimálni helyzetüket. "A neoklasszikus elméletben a cég a termelési függvényre redukált, a fogyasztót a hasznossági függvény jellemzi..." (Williamson)

-A neoklasszikus iskola 1870-től napjainkig is fejlődik. Az 1870-es évektől megjelenik egy nagypolgári társadalmi réteg. Ez az elmélet Marx közgazdasági elmélete mellett jelent meg, majd a közgazdasági elmélet megújításának igényével léptek fel. 1880-tól használják a marxizmus bírálata. A kor alapvető problémája, hogy a rendelkezésre álló javakból a nagypolgárság hogyan tudja legjobban kielégíteni szükségleteit. Ebben a korban bőség van, tehát a társadalmi feszültségek letompultak.

Az érték szubjektív értelmezése.

-Mi az új?

1. Új tárgykör – megközelítés:
2. nem a gazdagság forrását keresik (Smith), hanem az alapvető probléma a gazdaság adott erőforrásainak allokációjához kapcsolódik (optimalizáció).
3. rövid távú elemzés
4. az egyén álláspontján állnak (mikro)
5. Új módszertan: határelemzés, melyet nem matematikai úton, hanem vertebrálisan vezet le.
6. Szakít a munkaérték - elmélettel: szubjektív értékelméletet alakít ki, melynek során a határhaszonnal határozza meg az értéket. Így ez értékforradalom is! A javakat elsősorban a fogyasztó értékeli.
7. Nem tárgyalják a gazdasági növekedést: felvállalják a Say dogmát.
8. Továbbra is fenntartja a láthatatlan kezet.

Menger, Jevons, Walras, Gossen, Marshall, Böhm-Bawerk

-Alaptézis:

- A piaci önszabályozó mechanizmus mellett, létrejön egy olyan piaci egyensúly, amely mellett a kereslet kínálat összhangban van, nincs munkanélküliség, nincs infláció, a reálfolyamatok stabilak. Ha mégis rendellenesség van a gazdaság működésében, ezért az állami gazdaság - politika a felelős.

1900-as években jelentős változás a társadalmi gazdasági viszonyokban (infláció, egyensúly hiány, munkanélküliség, világháború)

Fogyasztó az élvezeti értékek maximalizálására törekszik.

-Értékelmélet:

- szubjektíven értelmezik. A szuverén fogyasztó racionális döntést hoz. A forgalomból és a fogyasztásból indul ki. Tőkések és munkások is gyarapszik a kapitalizmus harmonikus fejlődése során. A fogyasztó célja szükségleteinek lehető legjobb kielégítése.

- A szükségletek maximális feltételeinek a kielégítését vizsgálják a háztartásokon, cserén és forgalom kapcsán.

-Áru értéke = hasznosságával

---Hasznosság elmélet:

Csökkenő élvezetek elvét használják fel. Ha az áruból a piacon túlkínálat van, akkor az egyes áru ára alacsonyabb. GOSSSEN I. törvénye!!! (csökkenő élvezetek elve)

- Áru értékét, hasznosságát az utoljára elfogyasztott áru élvezeti értéke adja meg.

- Áru hasznossága az egyéni fogyasztásban derül ki. mérhető, amikor a piacon megvásárolják.
- Az áru értékét piacon az ára fejezi ki.

---**Határhaszon elmélet:** Jevons, Marshall, Böhn – Bawerk, Heller Farkas.

A fogyasztó egy jószágkészlet bármely egységét annyira értékeli, amennyire jelentős számára a készlet utoljára elfogyasztott elemének élvezeti értéke.

109.A neoklasszikus k.g.t kritikája

A német történeti iskola

Ezt Marx nem fogadta el. Bírálatuk alapját az elmaradott német gazdaság jelentette. Alapítója: Rocher. Hangsúlyt váltott mind tárgykörében, mind elemzési módszerében: nem szabad általánosságokat levonni, azokat alkalmazni kell az adott ország specifikumaira és inkább leíró jellegű legyen.

Hatás:

- Németországban általános és Kö-K-Eu-ban jelentős
Amerikában és Angliában is vannak követői, akik csatlódtak a kl-ban

110.Keynes

John Keynes 1883-ban született Cambridge-ben, 1919-ben a versailles-i béketárgyalásokon a pénzügyminisztériumot képviselte pénzügyi szakértőként, fellázadt az antant Németországgal szembeni jóvátételének nagyságával kapcsolatban. Előre látta, hogy a feltételek igazságtalanok. Lemondott a tisztségéről, és könyvet írt közgazdasági nézeteiről. Az 1929-es gazdasági válságban játszott szerepet. A korábbi közgazdaságtan szerint ha a munkanélküliség létezik válság idején, a bérek csökkennek, az alacsony bérek folytán a vállalkozók több embert foglalkoztatnak, ezzel a válság eltűnik. Az elv nem működött. Hátterében ott áll a Say-féle dogma. Say francia közgazdász szerint a kínálatnak elegendő keresletet kell teremtenie, a termelő egyben vásárló is. Keynes szerint az emberek vagyonuk egy részét likvid formában pénzként otthon tartják azért, hogy folyó kiadásait fedezzék, vagy hogy spekuláljanak. A pénz egy része így nem vesz részt a gazdaságban. A kereslet ezért hiányzik a gazdaságból, a beruházások, befektetések kisebbek, mert a pénz pihen. Ugyanakkor a munkanélküliség azt jelenti, hogy a munkanélkülieknek nincs keresetük, a fogyasztói keresletet visszafogja. Ezért kereslethiány lép fel, nincs kereslet. Elfogadta, hogy az árak a piaci egyensúly szerint is alakulnak, de az árak alkalmazkodása a kereslet kínálat viszonyaihoz képest lassabb, időbe telik míg az ár alkalmazkodik: "homok kerül a gazdaságba". A kereslethiány és a lomha alkalmazkodás miatt a szabadpiaci rendszer nem tér vissza a teljes foglalkoztatottsághoz, ezért van elhúzódó munkanélküliség. Az államnak oly módon kell beavatkoznia a gazdasági folyamatba, hogy keresletet generál, a beruházások indítása érdekében pénzt pumpál a gazdaságba, visszapótolja a hiányzó keresletet, mindegy, milyen áron. Innen ered a közmunkaszervezés. A munkanélküliség felszívására a közmunka az egyik technika. A New Deal a keynesi elveket alkalmazta. Az ötvenes évekig az uralkodó közgazdasági irányzat lett a keynesi. A rendszer 1970 körül megbukott. A költségvetési deficitok megnövekedtek a piacgazdaságokban, nőtt az infláció.

- pénzülmélet, foglalkoztatás és konjunktúra-elmélet
- legfőbb kérdés: mitől függ az összkéréslet és ezáltal az újratermelés nagysága
- szemlélete makroökónómiai
- a munkavállalók bére nemcsak termelési költségtenyező, hanem a fogyasztási célú kereslet legjelentősebb forrása
- elutasította a gazdasági liberalizmust
- konjunktúra-elmélete
- a megtakarítások és a befektetések kapcsolatából és a fogyasztásból indul ki
- szakít a klasszikusok defláció-elméletével (miszerint az árak, a bérek, a tőkekamat csökkentésével a
- kínálat és a kereslet viszonyában fennálló egyensúlyhiány megszüntethető)
- a keresletet kell ösztönözni az állami költségvetés, az adó- és bérpolitika, a szociális juttatások és az
- állam nyílt piaci tevékenysége által
- meg kell akadályozni a vásárlóerő külföldi piacok felé való áramlását

111.Monoteizmus

-Monetarizmus: pénzügyi rendszerre épül, az állam túlbujánzását vissza kell fogni (a tisztviselők munkájuk szerint legyenek fizetve), a jóléti állam finanszírozza a semmirekellőket, vállalatok működésének optimalizálása, kevés pénz - pumpálás, sok pénz - elszívás (pl.: munkanélküliek stb.) (Milton, Friedman, Knight, Bokros, Reagan, Thatcher)

-Milton Friedman amerikai közgazdász, a monetarizmus atyja a hatvanas évektől támadta a keynesi irányvonalat. Ha a kormány fokozni kívánja a konjunktúrát, akkor nem az állami kiadásokat kell növelni, hanem a forgalomban lévő pénz mennyiségét növelni. Az Egyesült Államokban a fellendülést a gazdaságban a pénz mennyiségének növekedése idézte elő. A GDP nem más, mint a forgalomban lévő pénz mennyisége szorozva a forgási sebességével. Ez utóbbi megmutatja, hogy mennyi idő alatt áramlik a pénz vissza a kibocsátóhoz. Friedmann elutasítja, hogy az egyének idéznék elő a recessziót azáltal, hogy a pénzt kivonják a gazdaságból. Szerinte a politikusok, a kormányok teszik ugyanezt. A kormányoknak nem szabad pénzt kibocsátaniuk, mert a hatalomban nem lehet megbízni. Ezek csoportérdekeket követnek, beavatkozásuk arra jó, hogy rövid távon ösztönözzék a konjunktúrát, hosszú távon amikor az állam avatkozik be a pénzkibocsátással, inflációt okoz hosszú távon. A pénzmenyiséget hagyni kell egyenletesen növekedni a gazdasági szereplőknél. Az állam dolga, hogy jogilag megfogalmazza és védje a magántulajdont, védje meg az országot, a legszegényebbeket a nyomortól. Angliában ennek következtében privatizáltak, a nyolcvanas években leépítették a szociális kiadásokat.

A MONETARIZMUS: FRIEDMAN

A mai gazdaságelméletek fő áramát jelenti. Indulása 1970 körülre tehető. Fő képviselője Friedman, aki 1967-ben kapott Nobel-díjat.

Ez gyakorlatilag ellenforradalom, visszatérés a kl. elmélethez és visszahozza a neokl. makroökonómiát. Friedman eleve nem követte Keynes-t, de csak ekkortól kezdték jobban olvasni azokat, akik nem követték Keynes, mivel Keynes nem adott választ a 70-es évek válságára.

Infláció oka: a pénz mennyisége túl sok a gazdaságban. A monetaristák szerint a megoldás a mennyiség pénzelmélet visszahozásában van.

A monetarizmus fő tételei:

- stabil reálgazdaság
- a piaci automatizmusok biztosítják a stabilitást
- visszahozzák a mennyiségi pénzelméletet, ami új viszont benne, hogy a pénzkeresletre helyezi a hangsúlyt.
- figyelembe veszik a várakozásokat, az inflációs várakozást
- a mon. politika szerintük az inflációra tud hatni, de a kamatlábra nem megkülönbözteti a rövid és hosszú távú Phillips görbét